

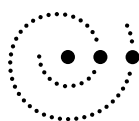
Hajajätevesityöryhmän loppuraportti

Hajajätevesityöryhmän loppuraportti

Helsinki 2010

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 4 | 2010

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto

Taitto: Marjatta Naukkarinen
Kansikuva: Marita Björkström

Julkaisu on saatavana vain internetistä:
www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö
> Julkaisut > Ympäristöministeriön raportteja -sarja

Helsinki 2010

ISBN 978-952-11-3721-1 (PDF)
ISSN 1796-170X (verkkokj.)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE

Ympäristöministeriö asetti 25.5.2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli edistää talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten ulkopuolisilla alueilla annetun valtioneuvoston asetuksen 542/2003 toimeenpanoa ja koordinoita eri osapuolten yhteistyötä. Työryhmän tehtävänä oli selvittää asetuksen toimeenpanon merkittävimmät ongelmat sekä tehdä toimenpide-ehdotuksia ja suosituksia niiden poistamiseksi ja jätevesiuudistuksen toteuttamiseksi säädettynä siirtymäaikana. Työryhmän määrääjäksi asetettiin 31.12.2009.

Hajajätevesityöryhmän puheenjohtajaksi nimettiin hallitusneuvos Ulla Kaariki-vi-Laine ympäristöministeriöstä. Sihteereinä toimivat erikoissuunnittelija Katriina Kujala-Räty Suomen ympäristökeskuksesta ja vanhempi insinööri Antero Luonsi Pirkanmaan ympäristökeskuksesta sekä, Luonsin estyneenä ollessa vesihuoltosinööri Kaija Joensuu Pirkanmaan ympäristökeskuksesta. Työryhmän jäsenet olivat yli-insinööri Jorma Kaloinen ympäristöministeriöstä, vesiylitarkastaja Minna Hanski maa- ja metsätalousministeriöstä (hänen estyneenä ollessaan vesihallintoneuvos Jaakko Sierla), johtava asiantuntija Erkki Santala Suomen ympäristökeskuksesta, ympäristöasiantuntija Vesa Valpasvuo Suomen Kuntaliitosta, johtaja Markku Tornberg ja sittemmin ympäristöjohtaja Johanna Ikävalko Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:sta (hänen estyneenä ollessaan ympäristölakimies Leena Penttinen), toimitusjohtaja Markku Salo Jätelaitosyhdistyksestä (hänen estyneenä ollessaan Heli Launto-Koho) ja sittemmin DI Esko Meloni, vesihuoltosinööri Sajariina Toivikko Vesi- ja viemärlaitosyhdistyksestä, tuotehallintapäällikkö Jaana Suur-Askola Muoviteollisuus ry:n edustajana, hallituksen jäsen Ritva-Liisa Haikonen Suomen Omakotiliitosta (hänen estyneenä ollessaan Juha Hirvonen), toiminnanjohtaja Jaana Lehtonen Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:stä, ympäristötarkastaja Mari Pihlaja-Kuhna Ympäristönsuojeluviranhaltijat YSV ry:stä sekä vesiasiantuntija Kati Javanainen Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskuksesta Valoniasta. Työryhmän pysyvinä asiantuntijoina ovat toimineet osastopäällikkö Päivi Kauppinen-Ketoja Rakennustarkastusyhdistys RTY:stä ja ympäristöasiantuntija Pia Vilenius Ympäristöyritysten Liitto ry:stä.

Työryhmä on kuullut työnsä aikana laajasti eri tahoja. Kuultavina ovat olleet Sanna Vienonen Suomen ympäristökeskuksesta, Riitta Kimari ympäristöministeriöstä, Mika Ristimäki Suomen ympäristökeskuksesta, Jyrki Lammila Lounais-Suomen ympäristökeskuksesta, Harri Mattila Hämeen ammattikorkeakoulusta, Tuulia Innala Suomen ympäristöopisto SYKLI:stä, Leena Salonen ympäristöministeriöstä, Ulla Ahonen ympäristöministeriöstä, Kaija Erjanti Finanssialan keskusliitosta, Jyri Pelkonen Pöyry Oy:stä, Janne Väänänen Lakeuden Etapista, Katri Penttinen Ympäristöyritysten Liitto ry:stä, Minttu Peuraniemi Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:stä, Kari Kohtala Jita Oy:stä, Ilkka Raita Raita Oy:stä, Esa Koskinen Wavin-Labko Oy:stä, Petteri Huh-tala Ecolator Oy:stä, Tuomo Antila Kangasalan kunnasta, Rauni Kiukas Huussi ry:stä, Päivi Setälä Kuluttajavirastosta sekä Lauri Tarasti.

Työryhmä kokoontui vuosien 2007–2009 aikana 26 kertaa, sekä vielä kerran vuonna 2010.

Työryhmän työskentelytapana on ollut laaja vuoropuhelu ryhmässä edustettujen tahojen ja muiden alalla toimivien sidosryhmien kanssa. Työryhmän jäsenet hankkivat ja kokosivat lisäksi taustayhteisöiltään aineistoa kokouksiin käsittelyä ja keskustelua varten. Useita asiantuntijoita kutsuttiin alustamaan erikoisalojensa ajankohtaisista aiheista. Lisäksi organisoitiin alatyöryhmät kehittämään viestintäasioita sekä laatimaan opas haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpanosta (Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano, ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009). Työryhmän työn aikana otettiin viides tarkistettu painos Hyvä jätevesien käsittely -esitteestä.

Työryhmässä edustetut tahot ovat järjestäneet hajajätevesiasetuksen toimeenpanoa koskevaa koulutusta ja osallistuneet muiden järjestämään koulutukseen sekä muihin tilaisuuksiin, joissa on edistetty asetuksen toimeenpanoa. Lisäksi on annettu tukea ja osallistuttu alaa koskeviin teemaviikkoihin, laajimpana mainittakoon keväällä 2009 järjestetty Hajajätevesiviikko.

Työryhmän toimikauden loppuvaiheessa (15.6–15.12.2009) ympäristöministeri Paula Lehtomäki kutsui oikeustieteen lisensiaatti Lauri Tarastin selvittämään hajajätevesiasetuksen toimeenpanon nykytilaa ja siinä ilmenneitä ongelmia. Selvitysmies osallistui työryhmän kokouksiin ja selvitti ryhmän kanssa asetuksen toimeenpanon ongelmia ja ratkaisumahdollisuuksia. Työnsä pohjalta selvitysmies teki ehdotukset asetuksen toimeenpanossa ilmenneiden ongelmien poistamiseksi sekä toimeenpanon edistämiseksi (Ympäristöministeriön raportteja 25/2009). Hajajätevesityöryhmällä on ollut ennen tämän raportin valmistumista käytössään selvitysmiehen hajajätevesiselvitys. Työryhmän ja selvitysmiehen ehdotukset ovat kuitenkin itsenäisiä raportteja.

Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostamisen valmistelu eri tahoilla on työryhmän toiminta-aikana kehittynyt suotuisasti, mutta kiinteistöillä tarvittavat tehostamistoimet ovat käynnistyneet hitaasti. Siksi uudistuksen toimeenpano edellyttää vielä lisätoimenpiteitä.

Työryhmä esittää tärkeimpinä haja-jätevesiasetuksen toimeenpanoa edistävinä toimina seuraavaa:

- 1) *Haja-asutuksen aiheuttamaa jätevesikuormituksen vähentämistä toteutetaan nykyisen lainsäädännön ja ohjeistuksen keinoin.*
- 2) *Kiinteistökohtaista neuvontaa kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa. Valtion talousarvioon lisätään tätä koskeva vuosittainen määräraha 5 miljoonaa euroa vuoteen 2014 saakka.*
- 3) *Viestintää tehostetaan ja kohdennetaan ympäristöministeriön johdolla yhteistyössä viranomaisten ja alan toimijoiden kanssa yhteisen suunnitelman mukaisesti.*
- 4) *Asiantuntevaa ja puolueetonta suunnittelua käytetään kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän valinnassa ja toteuttamisessa. Tätä edistetään saattamalla ostetut suunnittelupalvelut kotitalousvähennyksen piiriin kattavasti.*
- 5) *Jätevesikuormitusta ennalta ehkäisevät toimet otetaan huomioon arvioitaessa jätevesien käsittelytarvetta sekä suunniteltaessa käsittelyjärjestelmää.*

- 6) *Kokonaisvaltaisessa suunnittelussa kiinteistölle valitaan sen ympäristö- ja käyttöolosuhteisiin parhaiten soveltuva jätevesijärjestelmä.*
- 7) *Kiinteistön haltija huolehtii siitä, että kiinteistön jätevesijärjestelmä toimii säännösten edellyttämällä tavalla eikä ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheudu. Ostetut käytön ja huollon palvelut sisällytetään kotitalousvähennyksen piiriin vähintään vuoteen 2018 asti.*
- 8) *Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat päivitetään kattamaan myös haja-asutusalueiden jätevesihuolto. Kehittämissuunnitelmissa esitetään rajauksineen ne alueet, jotka on tarkoitus saattaa lähivuosina viemäriverkostojen piiriin.*
- 9) *Taloudelliset ohjauskeinot otetaan nykyistä tehokkaampaan käyttöön vauhdittamaan asetuksen toimeenpanoa vuoden 2013 loppuun mennessä.*
- 10) *Tieto- ja tiedonvälitysjärjestelmiä kehitetään niin, että ne keskitetysti, reaaliajassa palvelevat rakentamisen valvontaa sekä jätevesijärjestelmien käytön- ja huollon organisointia ja toimivuuden valvontaa, sekä*
- 11) *Perustetaan asetuksen toimeenpanon seurantaryhmä.*

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä jättää kunnioittavasti mietintönsä, johon sisältyy Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:n eriävä mielipide.

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 2010

Ulla Kaarikivi-Laine

Jorma Kaloinen

Jaakko Sierla

Erkki Santala

Vesa Valpasvuo

Johanna Ikävalko

Esko Meloni

Sajjariina Toivikko

Jaana Suur-Askola

Juha Hirvonen

Jaana Lehtonen

Mari Pihlaja-Kuhna

Kati Javanainen

Päivi Kauppinen-Ketoja

Pia Vilenius

Antero Luonsi

Katriina Kujala-Räty

SISÄLLYS

Ympäristöministeriölle.....	3
Alkusanat.....	9
I Työryhmän ehdotukset	11
I Förslag av arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten i glesbygden 27.1.2010.....	17
2 Työryhmän toiminta.....	23
2.1 Tietämättömyys hajajätevesiasetuksesta ja asetuksen vaatimista toimenpiteistä kiinteistöllä sekä jätevesien vaikutuksista ympäristöön	24
2.2 Jätevesijärjestelmän rakentaminen	27
2.3 Vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen laajentaminen	29
2.4 Jätevesijärjestelmien käytön ja huollon edellyttämien ammattimaisten huolto- ja kunnossapitopalvelujen vähäinen kysyntä ja tarjonta	30
2.5 Koulutus ja viestintä.....	32
 Eriävä mielipide	 34
Liitteet	35
Liite 1 Ehdotusten taustat.....	35
Liite 2 Asiantuntijoiden kuulemiset ja alustukset	45
Liite 3 Työryhmän kirjeet ehdotuksiksi kotitalousvähennyksen sekä rakennusten korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusten laajentamiseksi.....	47
Liite 4 Työryhmätahojen järjestämä koulutus	51
Liite 5 Työryhmätahojen julkaisema tieto työryhmän toiminta-aikana	53
Liite 6 Viestintäsuunnitelma – jätevesien käsittely haja-asutusalueilla..	55
Liite 7 Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeen- pano, Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009	61
Liite 8 Ympäristöministeriön ja Kuntaliiton kirje talousjätevesi- asetuksen toimeenpanosta 11.4.2008	62
Liite 9 Jätevesijärjestelmien markkinointi – Kuluttajaviraston kirje 13.7.2009	64
Kuvailulehti	70
Presentationsblad.....	71

ALKUSANAT

Ympäristöministeriö asetti 25.5.2007 hajajätevesityöryhmän, jonka tarkoituksena oli edistää talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten ulkopuolisilla alueilla annettun valtioneuvoston asetuksen 542/2003 toimeenpanoa ja koordinoita eri osapuolten yhteistyötä. Työryhmän tehtävänä oli selvittää asetuksen toimeenpanon merkittävimmät ongelmat sekä tehdä toimenpide-ehdotuksia ja suosituksia niiden poistamiseksi ja jätevesiuudistuksen toteuttamiseksi säädettyä siirtymäaikana.

Hajajätevesityöryhmän puheenjohtajana toimi hallitusneuvos Ulla Kaarikivi-Laine ympäristöministeriöstä sekä sihteereinä erikoissuunnittelija Katriina Kujala-Räty Suomen ympäristökeskuksesta ja vanhempi insinööri Antero Luonsi Pirkanmaan ympäristökeskuksesta, sijaisenaan Kaija Joensuu Pirkanmaan ympäristökeskuksesta.

Työryhmän jäsenet olivat yli-insinööri Jorma Kaloinen ympäristöministeriöstä, vesiyli tarkastaja Minna Hanski maa- ja metsätalousministeriöstä (sijaisenaan vesihallintoneuvos Jaakko Sierla), johtava asiantuntija Erkki Santala Suomen ympäristökeskuksesta, ympäristöasiantuntija Vesa Valpasvuo Suomen Kuntaliitosta, johtaja Markku Tornberg ja sittemmin ympäristöjohtaja Johanna Ikävalko Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:sta (sijaisenaan ympäristölakimies Leena Penttinen), toimitusjohtaja Markku Salo Jätelaitosyhdistyksestä (sijaisenaan Heli Launto-Koho) ja sittemmin DI Esko Meloni, vesihuoltainsinööri Saijariina Toivikko Vesi- ja viemärilaitosyhdistyksestä, tuotehallintapäällikkö Jaana Suur-Askola edustaen Muoviteollisuus ry:tä, hallituksen jäsen Ritva-Liisa Haikonen Suomen Omakotiliitosta (sijaisenaan Juha Hirvonen), toiminnanjohtaja Jaana Lehtonen Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:stä, ympäristötarkastaja Mari Pihlaja-Kuhna Ympäristönsuojeluviranhaltijat YSV ry:stä sekä vesiasiantuntija Kati Javanainen Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskuksesta Valoniasta. Työryhmän pysyvinä asiantuntijoina ovat toimineet osastopäällikkö Päivi Kauppinen-Ketoja Rakennustarkastusyhdistys RTY:stä ja ympäristöasiantuntija Pia Vilenius Ympäristöyritysten Liitto ry:stä.

Työryhmä kokoontui vuosien 2007–2009 aikana 26 kertaa. Työryhmän jäsenet hankkivat ja kokosivat taustayhteisöiltään aineistoa kokouksiin käsittelyä ja keskustelua varten. Useita asiantuntijoita kutsuttiin alustamaan erikoisalojensa ajankohtaisista aiheista. Lisäksi organisoitiin alatyöryhmät kehittämään viestintäasioita sekä laatimaan opas haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpanosta.

Työryhmän työskentelyn loppuvaiheessa (15.6–15.12.2009) ympäristöministeri Paula Lehtomäki kutsui oikeustieteen lisensiaatti Lauri Tarastin selvittämään hajajätevesiasetuksen (542/2003) toimeenpanon nykytilaa ja siinä ilmenneitä ongelmia. Työnsä pohjalta selvitysmies teki ehdotukset asetuksen toimeenpanossa ilmenneiden ongelmien poistamiseksi sekä toimeenpanon edistämiseksi. Selvitysmiehen raportti (Ympäristöministeriön raportteja 25/2009) on syntynyt hyvässä yhteistyössä hajajätevesityöryhmän kanssa. Hajajätevesityöryhmällä on ollut ennen tämän mietinnön valmistumista käytössään selvitysmiehen esitys. Työryhmän mielestä selvitysmies Lauri Tarastin tekemillä ehdotuksilla voidaan osaltaan edistää asetuksen toimeenpanoa. Työryhmän ja selvitysmiehen raporttien ehdotukset on kuitenkin syytä nähdä itsenäisinä.

Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostamisen valmistelu eri tahoilla on työryhmän toiminta-aikana kehittynyt suotuisasti, mutta kiinteistöillä tarvittavat konkreettiset tehostamistoimet ovat käynnistyneet hitaasti. Siksi uudistuksen toimeenpääntö edellyttää merkittäviä lisätoimenpiteitä.

Työryhmän ehdotukset eivät ole täysin yksimielisiä. Työryhmän raporttiin sisältyy Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry:n eriävä mielipide.

1 Työryhmän ehdotukset

Haja-asutuksen jätevesistä aiheutuvan kuormituksen vähentämistarve on todettu seuraavissa valtioneuvoston päättämissä valtakunnallisissa vesiensuojelun tavoitteissa: Vesiensuojelun tavoitteet vuoteen 2005 vuodelta 1998, Suomen Itämeren suojeluohjelma vuodelta 2002 sekä Vesien suojelun suuntaviivat vuoteen 2015 vuodelta 2006. HELCOM:n Itämeren toimintaohjelmassa (Baltic Sea Action Plan), jonka Itämeren maat ja EU:n komissio hyväksyivät vuonna 2007, on koko Itämeren alueen haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostamista koskeva suositus. Valtioneuvoston 10.12.2009 hyväksymien vesienhoitosuunnitelmien mukaisesti pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamiseksi haja-asutuksen jätevesien käsittelyä tehostetaan voimassa olevien säännösten edellyttämällä tavalla.

Haja-asutuksen jätevesiasetus on annettu vuonna 2003 (542/2003) tarkentamaan ympäristönsuojelulain (86/2000) jätevesien käsittelyä koskevien säännösten toimeenpanoa. Asetuksen toimeenpanon seuraamiseksi asetettu työryhmä on työskennellyt vuodesta 2007 ja esittää nyt työnsä tuloksena seuraavat keskeiset ehdotukset asetuksen toimeenpanon edistämiseksi. Ehdotuksien yhteydessä viitataan soveltuvin osin Lauri Tarastin Hajajätevesiselvityksen (Ympäristöministeriön raportteja 25/2009) vastaaviin esityksiin. Ehdotusten laajempi taustoitus on liitteessä 1.

1) Haja-asutuksen aiheuttamaa jätevesikuormituksen vähentämistä toteutetaan nykyisen lainsäädännön keinoin ja ohjeistusta kehittäen.

Ympäristönsuojelulaki ja hajajätevesiasetus antavat mahdollisuudet kiinteistön kaikki olosuhteet huomioon ottavien tehostamistoimien toteuttamiselle siten, että ne eivät muodostu kiinteistölle kohtuuttomiksi.

Tulkinnalliset erilaisuudet ja kuntien vaihtelevat käytännöt ovat osaltaan johtaneet asetuksen toimeenpanon viivästymiseen. Työryhmän valmisteleva, kesällä 2009 julkaistu opas haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpanosta (Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009, liite 7) on tarkoitettu selventämään käytäntöjä. Oppaassa on käsitelty esimerkiksi seuraavia asioita: vähäinen jätevesimäärä, taloudelliset vaikutukset, kiinteistön haltijan edellytykset toimia ja kunnan vesihuollon kehittämisen hitaus tai päätöksenteon puute.

Tarvetta lisäohjeistukseen on edelleen. On tarpeen kehittää mm. lisäohjeistusta koskien määräaikaisten lähellä tapahtuvaa toimintaa ja poikkeustilanteisiin. Kuntaliitto yhteistyössä ympäristöministeriön ja muiden tahojen kanssa valmistelee tarvittavia ohjeita ja lomakkeita.

Selvitysmies Lauri Tarasti on tehnyt esityksen ympäristöministeriölle, jossa hän toteaa, että voimassa olevaa hajajätevesiasetusta ei ole syytä muuttaa. Kuitenkin hän ehdottaa säädettäväksi erillisen toimeenpanoasetuksen, jossa olisi tarkentavia säännöksiä esimerkiksi kohtuuttomuustilanteista (Ympäristöministeriön raportteja 25/2009).

2) Kiinteistökohtaista neuvontaa kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa. Valtion talousarvioon lisätään tätä koskeva vuosittainen määräraha 5 miljoonaa euroa vuoteen 2014 saakka.

Hajajätevesiasetus on yleisesti tiedossa. Nykyisen jätevesijärjestelmän riittävyyden ja kunnalliseen tai yhteiseen verkostoon liittymismahdollisuuden arviointi edellyttävät asiantuntemusta, jota useimmilla kiinteistön haltijoilla ei ole.

Kiinteistöllä tulee olla nykyistä paremmin saatavissa puolueettoman asiantuntijan arvio nykyisen jätevesijärjestelmän riittävyydestä, muutostarpeesta ja toteutuksen vaihtoehtoista sekä vaihtoehtoisten järjestelmien käytön ja huollon vaatimuksista. Tällaisen asiantuntemuksen helppo ja kohtuuhintainen saatavuus tulee järjestää. Neuvonnassa tunnistetaan myös tilanteet ja olosuhteet, joissa jätevesien määrä on vähäinen ja jolloin asetuksen vaatimuksia ei sovelleta tai, joissa asetuksen puhdistusvaatimukset täyttyvät jo nykyisellään. Neuvonnan tulosten perusteella on mahdollista tarkentaa tehostamistoimiin liittyvää priorisointia kunnan alueella.

Neuvojan tulee olla riippumaton sekä tuntea riittävässä laajuudessa kunnan vesihuoltosuunnitelmat, kunnassa sovellettavat vaatimukset, kiinteistökohtainen vedenhankinta ja jätevesijärjestelmät. Neuvonta ei kuitenkaan korvaa jätevesijärjestelmän suunnittelua. Neuvonnalla pyritään lieventämään kiinteistönhaltijoille ja koko asetuksen toteutukselle aiheutuneita haittavaikutuksia. Haittoja on ilmennyt kuluttajansuojalakia rikkovassa markkinoinnissa ja yksipuolisessa suunnittelussa rakentamisen kokonaisvastuu-urakointiin (KVR) liittyen (liite 9). Neuvoilla tulee olla mahdollisimman yhdenmukainen käsitys asetuksesta ja sen soveltamisesta. Koulutus, tulkintaohjeistuksen tarkentaminen ja tiedonvaihto eri toimijoiden välillä ovat avainasemassa.

Selvitysmies Tarasti on tehnyt samansisältöisen ehdotuksen määrärahaesityksineen. Myös valtioneuvoston joulukuussa 2009 hyväksymissä vesienhoitosuunnitelmissa on hajajätevesiasetuksen toimeenpanon turvaamiseksi esitetty neuvonnan lisäämistä valtion tuella.

3) Viestintää tehostetaan ja kohdennetaan ympäristöministeriön johdolla yhteistyössä viranomaisten ja alan toimijoiden kanssa yhteisen suunnitelman mukaisesti.

Ristiriitainen tieto ja monenlaiset tulkinnat ovat haitanneet asetuksen toimeenpanoa. Hajajätevesityöryhmä on ympäristöministeriön viestinnän kanssa ylläpitänyt viestintäsuunnitelmaa (liite 6). Ympäristöministeriö huolehtii suunnitelman ajantasaisuudesta ja viestintätoimien yhteensovittamisesta.

Selvitysmies Tarasti on esittänyt toimeenpanoasetuksella säädettäväksi laajalevikkisen tiedotteen laatimisen ja levittämisen ympäristöministeriön velvoitteeksi.

4) Asiantuntevaa ja puolueetonta suunnittelua käytetään kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän valinnassa ja toteuttamisessa. Tätä edistetään saattamalla ostetut suunnittelupalvelut kotitalousvähennyksen piiriin kattavasti.

Kiinteistölle sopivimman jätevesijärjestelmän valinta edellyttää asiantuntevaa ja laiteratkaisuista riippumatonta/puolueetonta suunnittelua, jossa tarkastellaan kiinteistön haltijan kanssa riittävän monipuolisesti eri vaihtoehdot. Hyvä suunnittelu on laadukkaan rakentamisen edellytys sekä järjestelmän asianmukaisen käytön ja huollon lähtökohta. Suunnitelmien laatu varmistetaan rakennusvalvonnassa rakentamisen lupahakemuksen yhteydessä. Kotitalousvähennyksen laajentaminen on tarpeen, koska se ei nykyisellään kata kaikkia suunnitteluvaiheita.

Selvitysmies Tarasti on esittänyt, että kaikki jätevesijärjestelmän suunnittelukustannukset kuuluisivat kotitalousvähennyksen piiriin.

5) Jätevesikuormitusta ennalta ehkäisevät toimet otetaan huomioon arvioitaessa jätevesien käsittelytarvetta sekä suunniteltaessa käsittelyjärjestelmää.

Kiinteistöä voidaan käyttää siten, että käsittelemättömien jätevesien sisältämä lika-aineiden määrä on merkittävästi pienempi kuin hajajätevesiasetuksessa määritelty kuormitusluku. Tällöin puhdistusvaatimukset saavutetaan helpommin kuin tavanomaisella talousjätevedellä.

Vaikuttavin kuormitusta ennalta vähentävä keino on vesikäymälän korvaava kuivakäymälä. Kuivakäymälät ja erottelevat ratkaisut kaipaavat kuitenkin lisäohjeistusta mm. rakenteiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä tuotosten käsittelyyn. Myös fosfaatittomien pesuaineiden käytöllä voidaan ehkäistä jätevesikuormituksen syntymistä. Jos jätevesijärjestelmän suunnitelma edellyttää ennaltaehkäiseviä toimia, ne on esitettävä jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeissa.

6) Kokonaisvaltaisessa suunnittelussa kiinteistölle valitaan sen ympäristö- ja käyttöolosuhteisiin parhaiten soveltuva jätevesijärjestelmä.

Hajajätevesiasetuksen tarkoituksena on vähentää jätevesien ympäristökuormitusta. Siinä ei säädetä tavasta, jolla kuormitusta vähennetään. Tämä esitetään kiinteistön jätevesisuunnitelmassa.

Asetuksen tavoitteiden täyttämiseksi ensimmäinen askel on jätevesien synnyn ehkäisy ja minimointi. Jätevesijärjestelmiä tai niiden osia ovat esimerkiksi seuraavat menetelmät ja laitteet: saostussäiliö, jäteveden umpisäiliö, jäteveden maahanimeyttämö, jäteveden maasuodattamo sekä pienpuhdistamo.

Hyvässä suunnitelmassa on valittu tarkastelluista mahdollisista vaihtoehdoista rakennuskohteeseen ja rakennuttajan tarpeisiin parhaiten soveltuva menetelmä tai niiden yhdistelmä. Siinä on otettu huomioon jätevesijärjestelmälle asetettujen vaatimusten lisäksi vaikutukset asuinympäristöön sekä käytön ja huollon vaatimukset. Jätevesijärjestelmän toimivuutta, käyttöä, huoltoa ja kustannuksia tarkastellaan ottaen huomioon kohteen elinkaari.

7) Kiinteistön haltija huolehtii siitä, että kiinteistön jätevesijärjestelmä toimii säännösten edellyttämällä tavalla eikä ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheudu. Ostetut käytön ja huollon palvelut sisällytetään kotitalousvähennyksen piiriin vähintään vuoteen 2018 asti.

Jätevesijärjestelmien ylläpitoon ei ole kiinnitetty riittävä huomiota. Jätevesijärjestelmän toimintavarmuus edellyttää oikeaa käyttöä sekä säännöllistä järjestelmän toiminnan tarkkailua ja huoltoa. Viranomaisen varmistaa käyttö- ja huolto-ohjeen olemassa olon jätevesijärjestelmän käyttöönoton yhteydessä.

Viranomaisen antamassa luvassa (esim. toimenpidelupa) voidaan perustellusta syystä edellyttää järjestelmän toimivuuden raportointia. Kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan vaatia, että kiinteistöllä pidetään päiväkirjaa käyttö- ja huoltotoimenpiteistä.

Kotitalousvähennyksellä kiinteistöjä kannustetaan käyttämään laadukkaita jätevesijärjestelmän käytön ja huollon palveluita, joita yritysten kannattaa kehittää ja tarjota kasvavan kysynnän tarpeisiin.

Selvitysmies Tarasti on esittänyt säädettäväksi, että kiinteistön pienpuhdistamon toimivuudesta tehdään ilmoitus kunnan viranomaiselle viisivuotiskausittain.

8) Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat päivitetään kattamaan myös haja-asutusalueiden jätevesihuolto. Kehittämissuunnitelmissa esitetään rajauksineen ne alueet, jotka on tarkoitus saattaa lähivuosina viemäriverkostojen piiriin.

Kiinteistön jätevesihuollon tarkoituksenmukaisen toteuttamisen kannalta on välttämätöntä, että kiinteistöllä on tieto mahdollisuuksista liittyä yhteiseen viemärintiin.

Kehittämissuunnitelmien tarvittavat päivitykset tehdään vuoden 2010 loppuun mennessä. Viemäroitävien alueiden nopea selkiyttäminen on tärkeää, sillä muutoin kyseisillä alueilla sijaitsevien kiinteistöjen kiinteistökohtaisten ratkaisujen toteuttaminen saattaa heikentää ratkaisevasti yhteisen järjestelmän mielekkyyttä.

Alueita kehittämissuunnitelmaan sisällytettäessä tulee ottaa huomioon maankäytön kehittämiseen ja väestörakenteen kehittymiseen liittyvät sekä ympäristönsuojelulliset ja terveydelliset näkökulmat samoin kuin suunnitellun verkoston elinkaaritason teknistaloudellisuus. Näissä suunnitelmissa ns. valkoisiksi jäävät alueet ovat niitä, joille ei ole mielekästä rakentaa yhteistä vesihuoltoa. Tiedot näistä on saatava kuntalaisille helposti löydettävään muotoon. Asia on tarpeen ottaa esille ELY-keskusten ja kuntien välisissä kehityskeskusteluissa vuonna 2010. Yhteisiä toimia tulee kannustaa sovellettavaksi myös niillä alueilla, joilla toteutus perustuu kiinteistökohtaisiin ratkaisuihin.

Selvitysmies Tarasti on ehdottanut, että kunnan tulisi merkitä 31.12.2010 mennessä vesihuollon kehittämissuunnitelmaansa ne viemäriverkoston piiriin suunnitellut alueet, joita koskee viimeistään 31.12.2017 aloitettavaksi tarkoitettu toteuttamiskelpoinen suunnitelma.

9) Taloudelliset ohjauskeinot otetaan nykyistä tehokkaampaan käyttöön vauhdittamaan asetuksen toimeenpanoa vuoden 2013 loppuun mennessä.

Kotitalousvähennys laajennetaan koko kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän tehostamistoimien sekä käytön ja huollon kattavaksi. Rakennusten korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksen jätevesiavustuksen ehtoja muutetaan siten, että tarkoitukseen osoitetut määrärahat tulevat käytetyksi. Työryhmä on tehnyt kotitalousvähennyksen laajentamista sekä jätevesiavustusten ehtoja käsittelevät esitykset ympäristöministeriölle ja valtiovarainministeriölle (liite 3).

Maa- ja metsätalous- sekä ympäristöministeriön vesihuollon tuet tarkistetaan tarvetta vastaavaksi ja kohdistetaan erityisesti kuntien hyväksymiin yhteisiin jätevesihankkeisiin mukaan lukien kyläyhteisöjen elinvoimaisuuden kannalta keskeiset kohteet.

Työryhmä ehdottaa, että vuosiksi 2011–2015 vesihuoltoavustusten määrää lisätään maa- ja metsätalousministeriön momentille 30.50.31 nykyisestä 9 600 000 eurosta 12 600 000 euroon ja ympäristöministeriön momentille 35.10.61 nykyisestä 1 000 000 eurosta 3 500 000 euroon.

Selvitysmies Tarasti on ehdottanut maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön vesihuoltoavustusten määrän nostamista valtion talousarviossa vuosiksi 2011–2015. Rakennusten korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksen tukiprosenttia Tarasti esittää korotettavaksi eikä avustuksen tulisi estää kotitalousvähennyksen saantia. Kotitalousvähennyksen piiriä selvitysmies esittää laajennettavaksi kattamaan koko jätevesisuunnittelun kustannukset.

10) Tieto- ja tiedonvälitysjärjestelmiä kehitetään niin, että ne keskitetysti, reaaliajassa palvelevat rakentamisen valvontaa sekä jätevesijärjestelmien käytön- ja huollon organisointia ja toimivuuden valvontaa.

Väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistotietojen (RHT) vesihuollon liittymätiedot ja kuntien rakennus- ja huoneistorekisterin (RHR) vesihuollon liittymätiedot tulee saattaa ajan tasalle. Kunnat korjaavat valmiiden rakennusten liittymätiedot ajan tasalle kunnan oman erillisen suunnitelman perusteella. Tietojen tarkastamisessa ja korjaamisessa voidaan hyödyntää Vesihuollon liittymätietojen tarkastaminen-ohjetta (Vehti-ohje). Varmistetaan, että jätevesijärjestelmää koskevat osiot tulevat sellaiseen muotoon, että näitä osioita voidaan hyödyntää käytön ja huollon sekä toimivuuden valvonnan tarpeisiin. Hyödynnetään aikaisemmat kehitys- ja käyttökokemukset (mm. Vesijärvi-projekti/Kangasalan kunta, Lakeuden Etappi jne.) RHR -yhteensopivuuden kehittämisessä sekä meneillään olevat hankkeet (mm. Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma, ELSU ja vastaavat). Tuetaan em. päämääriä edistävää tiedon välitystä avaintahoille.

11) Perustetaan asetuksen toimeenpanon seurantaryhmä.

Hajajätevesityöryhmän toiminta-aikana asetuksen toimeenpano on edennyt, mutta monilta osin liian hitaasti. Erilaisten olosuhteiden ja toimeenpanoon liittyvien näkökohtien moninaisuus eivät antaneet mahdollisuutta käsitellä kaikkia asioita riittävän kattavasti. Hajajätevesijärjestelmiin liittyvä käyttö ja huolto ovat ratkaisevassa asemassa asetuksen tavoitteiden toteuttamisessa. Tämä asia vaatii mm. tehokkaiden toimintamallien ideointia, rakentamista ja testaamista sekä tulosten arviointia ja niistä tiedottamista. Toimeenpanon aktiivinen seuranta on välttämätöntä.

Työryhmä esittää, että perustetaan hajajätevesiasetuksen toimeenpanon seurantaryhmä, joka koostuisi pääosin hajajätevesityöryhmässä edustettuina olevista tahoista. Seurantaryhmä kokoontuisi esimerkiksi kaksi kertaa vuodessa. Käsiteltävien asioiden valmistelua varten perustetaan työjaos. Ryhmän sihteeripalvelut tulee varmistaa.

Perustettavan ryhmän tehtäviin kuuluisi mm. tukea ja ohjata hajajätevesiasetuksen toimeenpanoa siirtymäaikana. Sen tulisi seurata neuvonnan ja suunnittelun sekä käytön ja huollon toimintamallien kehittymistä. Seurantaryhmän tulisi tehdä tarvittavia ehdotuksia asetuksen täytäntöönpanon tehostamiseksi.

Selvitysmies Lauri Tarasti on raportissaan (Ympäristöministeriön raportteja 25/2009) esittänyt, että Hajajätevesityöryhmän määräajan päättymisen (31.12.2009) jälkeenkin ympäristöministeriön tulisi edelleen huolehtia yhteistyöstä kaikkien jätevesiasiassa keskeisten tahojen kesken. Työelimen muoto ja seurannan painopisteet tulisi harkita ympäristöministeriössä välittömästi.

1 Förslag av arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten i glesbygden 27.1.2010

Behovet av att minska belastningen orsakad av avloppsvatten i glesbygden har uppmärksammats i statsrådets riksomfattande mål för vattenvård: Målen för skydd av vattnen fram till år 2005 från år 1998, Finlands program för skydd av Östersjön från år 2002 samt Riktlinjer för vattenskydd fram till år 2015 från år 2006. I HELCOM:s handlingsprogram för Östersjön (Baltic Sea Action Plan), som länderna kring Östersjön och EU-kommissionen godkände år 2007, är en rekommendation om effektivisering av behandlingen av avloppsvatten i glesbygden inom hela Östersjöområdet. Enligt de förvaltningsplaner för vattenvården som statsrådet godkände 10.12.2009 ska behandlingen av avloppsvatten i glesbygden effektiviseras i enlighet med gällande bestämmelser för att man ska uppnå en god standard på yt- och grundvattnet.

Förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten utfärdades år 2003 (542/2003) för att precisera verkställandet av bestämmelserna om behandling av avloppsvatten i miljövårdslagen (86/2000). Miljöministeriet tillsatte år 2007 en arbetsgrupp för att övervaka verkställandet av förordningen och som ett resultat av arbetet presenterar nu arbetsgruppen följande viktiga förslag för att underlätta verkställandet av förordningen. I samband med förslagen hänvisas i tillämpliga fall till motsvarande förslag i Lauri Tarastis utredning om avloppsvatten i glesbygden (Miljöministeriets rapporter 25/2009)

1) Minskningen av belastningen av avloppsvatten i glesbygden genomförs med stöd av gällande lagstiftning och förbättrade anvisningar.

Miljöskyddslagen och förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten möjliggör genomförandet av effektivitetsåtgärder med hänsyn till alla omständigheter i anknytning till fastigheten och utan orimliga krav.

Tolkningsmässiga skillnader och varierande förfaranden i kommunerna har å sin sida lett till att verkställandet av förordningen fördröjts. Sommaren 2009 publicerades handledningen Införande av effektiviserad avloppsvattenhantering i glesbygden (Miljöförvaltningens anvisningar 2/2009, bilaga 7), utarbetad av arbetsgruppen i syfte att klarlägga förfarandena. I handledningen behandlas till exempel följande frågor: små mängder avloppsvatten, ekonomiska konsekvenser, fastighetsägarens förutsättningar att agera och långsam utveckling av den kommunala vattenförsörjningen eller brister i beslutsfattandet.

Det finns ännu behov av ytterligare anvisningar. Det är nödvändigt att utveckla bl.a. ytterligare anvisningar avseende verksamhet nära tidsfristerna och vid undantagssituationer.

ner. Kommunförbundet utarbetar i samarbete med miljöministeriet och andra aktörer nödvändiga anvisningar och blanketter.

Utredningsman Lauri Tarasti har lagt fram ett förslag för miljöministeriet där han konstaterar att det inte finns någon orsak att ändra den gällande förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i glesbygden. Han föreslår dock att en särskild tillämpningsförfordning utfärdas med specificerande bestämmelser avseende t.ex. orimliga situationer (Miljöministeriets rapporter 25/2009).

2) Rådgivning för enskilda fastigheter utarbetas i samarbete med kommunerna. För detta syfte utökas statsbudgeten med ett årligt anslag om 5 miljoner euro fram till år 2014.

Förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i glesbygden är allmänt känd. För att bedöma det nuvarande avloppssystemets tillräcklighet och möjligheterna att ansluta sig till det kommunala eller allmänna nätet krävs viss sakkunskap, vilket de flesta fastighetsägare inte har.

Det måste göras lättare att låta en opartisk expert avgöra om fastighetens befintliga avloppssystem uppfyller kraven, om det finns behov av ändringar och alternativa genomföranden samt informera om krav på alternativa system och underhåll. Tillgången på sådan expertis måste göras lätt och förmånlig. I rådgivningen fastställer man även situationer och omständigheter där mängden avloppsvatten är så liten att kraven i förordningen inte tillämpas eller där kraven på rening enligt förordningen redan uppfylls. På basis av resultatet av rådgivningen är det möjligt att specificera prioriteringar med anknytning till effektivitetsåtgärderna inom kommunen.

Rådgivaren ska vara opartisk och ha tillräcklig kännedom om kommunens vattenförsörjningsplaner, vilka krav som tillämpas inom kommunen, de enskilda fastigheternas vattenanskaffning och om avloppssystemen. Rådgivningen ersätter dock inte planeringen av avloppsvattensystemet. Rådgivningens syfte är att minska de negativa konsekvenserna för fastighetsägarna och för tillämpningen av förordningen. Olägenheter har förekommit i form av marknadsföring som brutit mot konsumentskyddslagen och i form av ensidig planering i samband med totalentreprenader (KVR) (bilaga 9). Rådgivarna bör ha en så enhetlig uppfattning om förordningen och tillämpningen av den som möjligt. Fokus ligger på utbildning, precisering av tolkningsanvisningarna och kommunikation mellan olika aktörer.

Utredningsman Tarasti har lagt fram ett likalydande förslag jämte anslagsförslag. Även i de vattenvårdsplaner som statsrådet antog i december 2009 har man föreslagit ökad statsunderstödd rådgivning för att främja verkställandet av förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i glesbygden.

3) Kommunikationen effektivteras och inriktas under miljöministeriets ledning i samråd med myndigheter och aktörer på området i enlighet med en gemensam plan.

Motstridig information och olika tolkningar har bromsat upp verkställandet av förordningen. Arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten i glesbygden har tillsammans med miljöministeriets kommunikationsenhet upprättat en kommunikationsplan (bilaga 6). Miljöministeriet ansvarar för uppdatering av planen och för samordning av kommunikationen. Utredningsman Tarasti har föreslagit att man med en tillämpningsförfordning ålägger miljöministeriet att utarbeta och distribuera ett meddelande med stor spridning.

4) Sakkunnig och opartisk planering används vid valet och genomförandet av fastighetens avloppssystem. För att främja detta införs planeringstjänsterna i systemet för hushållsavdrag.

För att avgöra vilket avloppssystem som är lämpligast för fastigheten krävs sakkunnig planering som inte är bunden till tekniska lösningar, där man tillsammans med fastighetsägaren utreder ett brett urval av olika alternativ. En förutsättning för högklassigt byggande är bra planering, vilket i sin tur utgör grunden för ändamålsenlig användning och korrekt underhåll av systemet. Planernas kvalitet säkerställs vid byggkontrollen i samband med ansökning om byggnadstillstånd. Utvidgningen av hushållsavdraget är nödvändig eftersom det i nuvarande läge inte omfattar alla planeringsskeden.

Utredningsman Tarasti har föreslagit att alla kostnader för planeringen av avloppssystemet ska omfattas av hushållsavdraget.

5) När man bedömer behovet av behandling av avloppsvattnet samt planerar behandlingssystemet tar man i beaktande åtgärder för att förebygga belastningen av avloppsvattnet.

Fastigheten kan användas så att mängden nedsmutsande ämnen i det obehandlade avloppsvattnet är betydligt mindre än det belastningstal som fastställs i förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i glesbygden. Då är reningskraven lättare att uppfylla än om det är frågan om vanligt hushållsavloppsvatten.

Den effektivaste metoden att förebygga belastningen är att ersätta vattenklosetten med ett torrdass. Torrdass och separerande lösningar kräver dock anvisningar bl.a. för planering och byggande av konstruktionen samt behandling av avfallet. Med fosfatfria tvättmedel kan man också förebygga belastningen av avloppsvattnet. Om planeringen av avloppssystemet kräver förebyggande åtgärder ska de klargöras i avloppssystemets bruks- och underhållsanvisningar.

6) I den övergripande planeringen väljs ett sådant avloppssystem som bäst lämpar sig för fastigheten med beaktande av miljö- och användningsförhållanden.

Syftet med förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i glesbygden är att minska avloppsvattnens miljöbelastning. Där fastställs inte den metod med vilken belastningen minskas. Detta läggs fram i fastighetens plan för avloppssystemet.

För att målen i förordningen ska uppfyllas är det första steget att förebygga och minimera uppkomsten av avloppsvatten. Avloppssystem eller delar av dem utgörs t.ex. av följande metoder och anordningar: slamavskiljare, slutna avloppsbrunn, markinfiltration, markbädd samt minireningsverk.

I en bra plan har man prövat olika alternativ och valt ut den metod eller kombination av metoder som bäst lämpar sig för byggobjektet och byggherrens behov. Där har man utöver kraven på avloppssystemet även tagit hänsyn till påverkan på boendemiljön samt krav på användning och underhåll. Avloppssystemets funktion, användning, underhåll och kostnader granskas med beaktande av objektets livscykel.

7) Fastighetsägaren ansvarar för att fastighetens avloppssystem fungerar i enlighet med bestämmelserna och att det inte föranleder någon skada för miljön. Tjänster med anknytning till användning och underhåll införs i systemet för hushållsavdrag åtminstone fram till år 2018.

Man har inte fäst tillräcklig uppmärksamhet vid underhållet av avloppssystemen. För att avloppssystemet ska fungera utan problem krävs det att det används på rätt sätt och kontrolleras och underhålls med jämna mellanrum. Myndigheterna ansvarar för att bruks- och underhållsanvisningar finns tillhands i samband med att avloppssystemet tas i bruk.

I tillstånd utfärdat av myndighet (t.ex. åtgärdstillstånd) kan man av grundad anledning kräva rapportering av systemets funktion. I kommunens miljöskyddsbestämmelser kan man kräva att man för fastigheten för bok över bruks- och underhållsåtgärder.

Med hushållsavdraget sporrar man fastigheterna att använda högklassiga tjänster för användning och underhåll av avloppssystemet, vilka företagen bör utveckla och erbjuda för att möta ett ökat behov.

Utredningsman Tarasti har föreslagit att en anmälan om funktionen hos fastighetens minireningsverk skickas till kommunens myndigheter vart femte år.

8) Kommunernas utvecklingsplaner för vattenförsörjning uppdateras att omfatta även avloppshantering i glesbygden. I utvecklingsplanerna visas och avgränsas de områden som under de närmaste åren kommer att anslutas till avloppsnätet.

För att fastighetens avloppshantering ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt är det nödvändigt att fastighetsägaren informeras om möjligheterna att ansluta sig till det gemensamma avloppsnätet.

Nödvändiga uppdateringar införs i utvecklingsplanen senast i slutet av 2010. Det är viktigt att snabbt klarlägga de områden som ska förses med avlopp eftersom intresset för ett gemensamt system kan minska betydligt om man genomför lösningar i enskilda fastigheter i de berörda områdena.

När man inför områden i utvecklingsplanen bör man ta hänsyn till aspekter med avseende på utveckling av markanvändning och befolkningsstruktur samt miljöskydds- och hälsoaspekter liksom även de teknisk-ekonomiska egenskaperna hos det planerade nätverkets livscykel. I dessa planer är de s.k. vita områdena sådana där det inte är ändamålsenligt att anlägga gemensam vattenförsörjning. Kommuninvånarna måste få lättillgänglig information om detta. Det är nödvändigt att ta upp frågan i samband med utvecklingsdiskussionerna mellan ELY-centralerna och kommunerna år 2010. Man bör uppmuntra till gemensamma åtgärder även i sådana områden där genomförandet baserar sig på fastighetsspecifika lösningar.

Utredningsman Tarasti har föreslagit att kommunerna senast 31.12.2010 i sin vattenhanteringsplan ska märka ut de områden som man planerar ansluta till avloppsnätet, vilka omfattas av en plan som kan genomföras senast 31.12.2017.

9) Användningen av ekonomiska styrmedel effektiveras för att påskynda verkställandet av förordningen senast i slutet av 2013.

Hushållsavdraget utvidgas till att gälla effektivering av fastigheternas hela avloppssystem samt användning och underhåll. Villkoren för understöd för reparation, energi och sanitära olägenheter i samband med avloppsunderstödet ändras så att de anslag som anvisats för ändamålet kommer till användning. Arbetsgruppen har lämnat förslag på utvidgning av hushållsavdraget samt på villkor för avloppsunderstödet till miljöministeriet och finansministeriet (bilaga 3).

Jord- och skogsbruksministeriets samt miljöministeriets vattenförsörjningsunderstöd justeras för att motsvara behovet och inriktas särskilt på kommunalt godkända gemensamma avloppsprojekt inklusive objekt som är viktiga med tanke på bygemenskapens livskraft.

Arbetsgruppen föreslår att man för åren 2011–2015 utökar vattentjänstunderstöden i jord- och skogsbruksministeriets moment 30.50.31 från nuvarande 9 600 000 euro till 12 600 000 euro och i miljöministeriets moment 35.10.61 från nuvarande 1 000 000 euro till 3 500 000 euro.

Utredningsman Tarasti har föreslagit en höjning av jord- och skogsbruksministeriets och miljöministeriets vattentjänstunderstöd i statsbudgeten för åren 2011–2015. Tarasti föreslår att stödprocenten för understöd för reparation, energi och sanitära olägenheter i byggnader höjs och att understöden inte ska utgöra hinder för hushållsavdrag. Utredningsmannen föreslår att hushållsavdraget utvidgas till att omfatta kostnaderna för hela avloppsplaneringen.

10) Informations- och kommunikationssystemen utvecklas så att de samlat och i realtid gynnar byggövervakningen samt organiseringen av användningen och underhållet av avloppssystemen samt övervakningen av deras funktion.

Informationen i befolkningsdatasystemet (RHT) och i kommunernas byggnads- och lägenhetsregister (RHR) om byggnaders och lägenheters anslutning till vattenförsörjningen bör uppdateras. Kommunerna uppdaterar färdiga byggnaders anslutningsuppgifter enligt kommunens egen plan. Vid kontroll och korrigering av uppgifterna kan man använda sig av handledningen Vesihuollon liittymätietojen tarkastaminen, Vehti (Kontroll av uppgifter för anslutning till vattenförsörjningen). Man bör se till att avsnitten som gäller avloppssystemet publiceras i sådan form att dessa avsnitt kan användas vid övervakningen av användning och underhåll samt funktion. När man utvecklar förenligheten med RHR bör man utnyttja tidigare utvecklings- och användningserfarenheter (bl.a. Vesijärvi-projektet/ Kangasala kommun, Lakeuden Etappi o.s.v.) samt pågående projekt (bl.a. södra och västra Finlands avfallsplan, ELSU och motsvarande). Information till de viktigaste aktörerna i syfte att främja ovan nämnda mål bör understödjas.

11) En grupp som ska övervaka verkställandet av förordningen tillsätts.

Under den tid som arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten i glesbygden har varit verksam har verkställandet framskridit, men i många avseenden för långsamt. Olika förhållanden och varierande synsätt beträffande verkställandet har lett till att man inte kunnat behandla alla frågor tillräckligt omfattande. Användningen och underhållet av

avloppssystemen i glesbygden spelar en avgörande roll för att målen i förordningen ska kunna uppnås. Detta kräver bl.a. att man utarbetar effektiva funktionsmodeller, bygger och testar samt utvärderar och meddelar resultaten. Det är nödvändigt att aktivt övervaka verkställandet.

Arbetsgruppen föreslår att man inrättar en uppföljningsgrupp för att övervaka verkställandet av förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i glesbygden, huvudsakligen bestående av de aktörer som ingår i arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten i glesbygden. Uppföljningsgruppen kunde exempelvis sammanträda två gånger om året. För beredning av ärenden som ska behandlas inrättas en arbetssektion. Sekreterartjänsterna i gruppen bör säkerställas.

Den planerade gruppen skulle ha som uppgift att bl.a. stödja och styra verkställandet av förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i glesbygden under en övergångsperiod. Den skulle övervaka utvecklingen av funktionsmodeller för rådgivning och planering samt användning och underhåll. Avsikten är att uppföljningsgruppen ska lämna förslag till hur verkställandet av förordningen skulle kunna effektiveras.

Utredningsman Lauri Tarasti föreslår i sin rapport (Miljöministeriets rapporter 25/2009) att miljöministeriet även efter att tidsfristen för arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten i glesbygden har gått ut fortsättningsvis ska ansvara för samarbetet mellan alla aktörer som har anknytning till avloppsvattenfrågorna. Miljöministeriet bör omedelbart överväga arbetsgruppens form och uppföljningsprioriteringar.

2 Työryhmän toiminta

Hajajätevesiasetuksen tarkoituksena on vähentää talousjätevesien aiheuttamaa kuormitusta ja niiden haitallisia ympäristövaikutuksia. Hajajätevesityöryhmä selvitti keinoja sekä laati ehdotuksia ja suosituksia toimenpiteistä, joiden avulla voidaan poistaa keskeisimpiä asetuksen toimeenpanossa todettuja ongelmia. Työryhmä kokoontui vuosien 2007–2009 aikana 26 kertaa. Työryhmä toimi aktiivisesti ja oma-aloitteisesti. Työryhmän jäsenet hankkivat ja kokosivat aineistoa kokouksiin käsittelyä ja keskustelua varten. Pienryhmien työkokouksia pidettiin. Useita asiantuntijoita kutsuttiin alustamaan erikoisalojensa ajankohtaisista aiheista (liite 2).

Ensimmäisen toimintavuoden aikana kävi selväksi, että joidenkin asetuksessa säädettyjen asioiden toteuttamiseen tarvittiin selkeitä pelisääntöjä ja suosituksia, jotta esimerkiksi kuntien käytännöt saataisiin yhtenäisemmiksi.

Työryhmä käynnisti vuonna 2008 oppaan valmistelun asetuksen täytäntöönpanon tueksi. Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano -opas julkaistiin kesällä 2009 (Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009, liite 7). Oppaaseen on koottu yleisimpiä asetuksen voimassaolon aikana ennakoituja ja havaittuja ongelmia sekä ratkaisuja näiden vähentämiseksi.

Jätevesiuudistuksen käytännön toimenpiteet ovat toteutuneet hitaasti ja todennäköisesti ruuhkautuvat säädetyn siirtymäajan loppuvaiheeseen. Siitä aiheutuvat haitat ovat keskeisimpiä hajajätevesiasetuksen toimeenpanon ongelma-alueita. Työryhmän asettamisvaiheessa sekä ensimmäisissä kokouksissa käydyissä lähetekeskusteluissa todettiin seuraavat täytäntöönpanoa vaikeuttavat asiakokonaisuudet:

- Tietämättömyys hajajätevesiasetuksesta ja asetuksen vaatimista toimenpiteistä kiinteistöllä sekä jätevesien vaikutuksista ympäristöön.
- Kiinteistönhaltijoiden epätietoisuus mahdollisuudesta liittää rakennusvesihuoltolaitoksen jo olemassa olevaan tai tulevaisuudessa rakennettavaan viemäriverkostoon.
- Kiinteistönhaltijoiden epätietoisuus muun yhteisesti toteutettavan jätevesien käsittelyn alueellisesta soveltuvuudesta ja toteutuksesta.
- Jätevesijärjestelmien käytön ja huollon edellyttämien ammattimaisten huolto- ja kunnossapitopalvelujen vähäinen kysyntä ja tarjonta.
- Koulutus ja viestintä eivät ole tavoittaneet kaikkia tiedon tarvitsijoita.

Työryhmän toimintaa on jäljempänä käsitelty näiden asiakokonaisuuksien perusteella.

Tietämättömyys hajajätevesiasetuksesta ja asetuksen vaatimista toimenpiteistä kiinteistöillä sekä jätevesien vaikutuksista ympäristöön

Haja-asutusalueen kiinteistönhaltijat ja asukkaat

Puhdas luonto, turvallinen ympäristö ja vesistöjen hyvä kunto ovat suomalaisille tärkeitä, mutta talousjätevesien käsittelyn tehostamista koskevat velvollisuudet ja niistä aiheutuvat kustannukset ovat herättäneet kysymyksiä velvoitteiden tarpeellisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Pyrittäessä edistämään maaseudun elinvoimaisuutta ja houkuttelevuutta, liittyy siihen vaatimuksia ihmisen lähiympäristön huomioon ottamisesta ja sen tilan parantamisesta.

Haja-asutusalueiden kiinteistökohtaisen talousjäteveden puhdistamista ovat koskeneet vesilain mukaiset ja vuodesta 2000 lähtien ympäristönsuojelulain mukaiset vaatimukset. Ympäristönsuojelulain 103 §:n mukaan jätevedet on puhdistettava asianmukaisesti parhaalla käytettävissä olevalla tekniikalla eikä kiinteistön talousjätevesistä saa aiheutua ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Vesikäymälän jätevedet sekä muut talousjätevedet on käsiteltävä ennen niiden johtamista maahan tai vesistöön siten, että niiden puhdistus vastaa vähintään hajajätevesiasetuksessa tarkoitettujen puhdistustoimien tehoa. Muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

Nykyiset ympäristönsuojelun vaatimukset edellyttävät tehokkaampia talousjätevesien puhdistusmenetelmiä kuin pelkästään saostuskaivokäsittely, joka vuonna 1961 annetussa vesilaissa oli käymäläjätevesien käsittelyn vähimmäisvaatimus. Saostuskaivokäsittelyä tehokkaampia menetelmiä on edellytetty uudisrakentamisessa yleisesti jo 1970-luvun puolesta välistä lähtien.

Terveydensuojelulain (763/1994) mukaan jäteveden johtaminen ja puhdistus sekä jätteiden säilyttäminen, kerääminen, kuljettaminen, käsittely ja hyödyntäminen on tehtävä siten, ettei niistä aiheudu terveyshaittaa. Viemäri siihen liittyvine puhdistus- ja muine laitteineen on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja kunnossapidettävä siten, ettei myöskään siitä aiheudu terveyshaittaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus voi antaa terveyshaittojen ehkäisemiseksi ohjeita muun ohessa jätevesien desinfioimisesta, käymälän rakentamisesta ja jätteiden käsittelystä. Myös kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa terveydensuojelujärjestyksessä yleisiä määräyksiä muun muassa jätevesistä aiheutuvan terveyshaitan ehkäisemiseksi.

Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostamistarve vaikuttaa eniten niihin kiinteistönhaltijoihin, jotka joutuvat parantamaan nykyistä jätevesijärjestelmäänsä. Myös uudisrakentajien on tarpeen aiempaa laajemmin perehtyä erilaisiin käymälä- ja jätevesivaihtoehtoihin. Kiinteistönhaltijan vastuu ei kuitenkaan pääty suunnitteluun ja rakentamiseen. Vastuu jatkuu valitun jätevesien käsittelyjärjestelmän oikealla käytöllä ja huollolla sekä velvollisuutena seurata järjestelmän toimivuutta ja varmistua kuormituksen vähentämisen riittävydestä.

Talousjätevesien käsittelyn tehostaminen on edennyt hitaasti, vaikka asetus on ollut voimassa vuodesta 2004 lähtien. Asetuksen vaatimukset täyttäviä järjestelmiä on toteutettu lähinnä uudisrakentamisen yhteydessä. Sen sijaan niin sanottujen vanhojen asuinrakennusten jätevesijärjestelmiä on parannettu hyvin hitaasti. Tämä kävi ilmi mm. Suomen ympäristökeskuksen vuonna 2007 tekemästä selvityksestä.

Niin sanotuilla vanhoilla kiinteistöillä on selvitettävä talousjätevesien käsittelyn tehostamistarpeet ja toteutettava tarvittavat muutokset vuoden 2013 loppuun men-

nessä. Siirtymäkauden jälkimmäisellä puoliskolla hankkeiden toteuttamisen pitäisi lisääntyä merkittävästi.

Haja-asutuksen jätevesiasetuksessa on säädetty kiinteistönhaltijaa koskevat säännökset kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn vaatimuksista, jätevesijärjestelmän toteuttamisesta, sen käytöstä ja huollosta. Kansalaisten on kuitenkin ollut vaikeaa ymmärtää ja tietää, miten yksittäisellä kiinteistöllä tulisi toimia. Tämä on johtunut osittain puutteellisesta informaatiosta, mutta valitettavasti myös harhaanjohtavan tiedon levittämisestä.

Työryhmän työskentelyn alusta alkaen oli selvää, että asukkaille tarvitaan selkeää tietoa heitä koskevista välttämättömistä toimenpiteistä. Tämä on käynyt ilmi muun muassa siitä laajasta kysymysten tulvasta, joka on kohdannut kaikki jätevesiasioiden parissa työskentelevät, sekä kuntien ympäristöviranomaiset että ympäristöhallinnon viranomaiset ja erilaisissa vesiensuojelun ajankohtaisissa hankkeissa työskentelevät asiantuntijat. Toisaalta on tarvittu lisää luotettavaa perustietoa sekä sen pohjaksi tieteellistä tutkimustietoa, toisaalta oikaisua virheellisiin käsityksiin tulevista velvollisuuksista.

Hajajätevesityöryhmän tukena toiminut viestintäverkosto suunnitteli ja toteutti viestintäkampanjoita. Mittavin kampanja oli vuoden 2009 keväällä järjestetty Hajajätevesiviikko. Teemaviikosta tiedotettiin median ja sidosryhmien verkostojen kautta. Teemaviikko onnistui hyvin, tilaisuuksia ja osallistujia oli runsaasti ja asia sai paljon julkisuutta.

Työryhmä totesi, että kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn tehostamiseksi tarvitaan selkeä, yksityiskohtainen opas asetuksessa vaadittujen toimenpiteiden toteuttamiseksi. Työryhmä perusti vuonna 2008 opasryhmän laatimaan jätevesioppaan. Opasta valmisteltiin perusteellisesti ja huolellisesti ja työryhmän esitys valmistui keväällä 2009. Ympäristöministeriö julkaisi oppaan ympäristöhallinnon ohjeita -sarjassa (2/2009) ja verkkopalvelussa osoitteessa www.ymparisto.fi/julkaisut.

Kiinteistönhaltijan ja asukkaan tiedon saatavuutta parannettiin myös muilla toimilla. Ympäristöhallinnon Hajajätevesi [www-sivusto](http://www.sivusto) uusittiin keväällä 2008, jolloin sivuston rakennetta parannettiin asukkaan käyttöön sopivammaksi ja siihen lisättiin osio ”Ajankohtaista asiantuntijoille”. YM:n ja Vesiensuojeluyhdistysten liiton yhdessä julkaisema esite ”Hyvä jätevesien käsittely” tarkistettiin ja siitä otettiin uusintapainos, myös ruotsinkielisenä. Myös muut työryhmässä mukana olevat tahot julkaisivat oppaita ja ohjeita toimijatahoilleen ja alueilleen. Näistä on yhteenveto tämän muistion liitteessä 5. Myös koulutustilaisuuksia on järjestetty runsaasti. Näistä on yhteenveto liitteessä 4.

Kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn tehostamisen kustannusvaikutukset voivat olla suuria ja ne kohdistuvat kiinteistönhaltijaan. Kustannusten hallitsemiseksi ja järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi on tärkeää, että kiinteistöllä toteutetaan kohteeseen ja käyttäjän tarpeisiin parhaiten soveltuva jätevesijärjestelmä. Tämä edellyttää hyvää suunnittelua, jossa otettu huomioon järjestelmälle asetettujen vaatimusten lisäksi vaikutukset asuinympäristöön sekä käytön ja huollon vaatimukset. Jätevesijärjestelmän toimivuutta, käyttöä, huoltoa ja kustannuksia tarkastellaan ottaen huomioon kohteen elinkaari.

Noin 250 000 kiinteistön jätevesijärjestelmien uusiminen tai korjaaminen on tuonut uusia mahdollisuuksia alan yrityksille. Uusia puhdistamolaitteita ja -rakenteita on kehitetty ja tuotu markkinoille. Lukuisia uusia yrityksiä on syntynyt sekä tuotteiden valmistamiseksi että maahantuomiseksi. Yritysten markkinointitavat ovat pääosin olleet asianmukaisia. Kuitenkin lukuisia ilmoituksia myös toisenlaisista markkinointitavoista on tullut viranomaisten ja alan toimijoiden tietoon. Kuluttajasuojaviranomaisiin on oltu eri tahoilta yhteydessä. Työryhmä kuuli asiantuntijana kuluttajaviraston apulaisjohtaja Päivi Setälää markkinoinnin ilmiöistä alalla ja kuluttajaviranomaisen

toimista. Kuluttajaviraston kirje alan toimijoille on lähetty syksyllä 2009 ja se on esitetty liitteessä 9.

Kiinteistökohtaisten kustannusten keventämiseksi tarvitaan taloudellisia kannustimia, jotka tulisi erityisesti kohdentaa asetuksen tarkoittamaan siirtymäaikaan, vuoden 2013 loppuun saakka. Työryhmä kuuli Finanssialan keskusliiton asiantuntijaa Kaija Erjantia jätevesihuollon tehostamisen rahoitusmahdollisuuksista. Finanssialan keskusliitto korosti erityisesti, että kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän tehostaminen asetuksen vaatimalle tasolle on peruskorjausta, johon voi saada asuntolainaa ja lainan koroista voi saada verovähennystä. Ostohankintana tehdyn peruskorjauksen työn kustannuksista voi saada kotitalousvähennyksen. Muuten rahoitusasioissa toimitaan Suomen monimuotoisten ja joustavien rahoitusmarkkinoiden ehdoilla, jossa kilpailuttamalla kiinteistönhaltija ja alan toimijat voivat vaikuttaa kustannuksiin. Lisäksi on erilaisia rahoitusmuotoja, esimerkiksi Pohjoismaiden Investointipankin (NIB) ja suomalaisten pankkien yhteistyössä tarjoamaa rahoitusta kotitalouksille ja maataloille jätevesien ja muiden päästöjen käsittelyä varten.

Jätevesijärjestelmän toteutuksen lisäksi kiinteistönhaltijan tulee huolehtia järjestelmän ylläpidosta ja huollosta ja niistä aiheutuvista kustannuksista. Asianmukainen ylläpito vaatii osaamista ja sen kehittämiseksi tulisi tukea ammatillisen käyttö- ja huoltopalvelun saatavuutta. Jotta asianmukaista palvelua olisi kiinteistönhaltijalle tarjolla houkuttelevaan hintaan, työryhmä korostaa, että riittäviä taloudellisia kannustimia tulisi kehittää ja ottaa käyttöön.

Kuntien rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaiset

Kuntien rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen toiminnan ja yhteistyön edistäminen on ollut työryhmän tärkeimpiä tavoitteita. Kunnissa on keskenään erilaisia käytäntöjä. Eräissä kunnissa käytössä olevat teknisiä ratkaisuja koskevat määräykset ovat aiheuttaneet epätietoisuutta. Kuntien toimien tehostamiseksi jätevesiuudistuksen toimeenpanossa tarvitaan edelleen koulutusta ja tiedonvälitystä. Jätevesiuudistus tulee panna toimeen asetuksen vaatimusten edellyttämällä tavalla ja kansalaisten kannalta tasapuolisesti ottaen kuitenkin huomioon paikalliset olosuhteet.

Talousjätevesijärjestelmien suunnitelmien tason parantaminen ja laadun varmistaminen on havaittu erääksi tärkeimmistä kehittämistarpeista. Länsi-Uudenmaan Vesi ja Ympäristö ry kartoitti kiinteistökohtaisten jätevesisuunnitelmien laatua Länsi-Uudellamaalla vuonna 2007. Selvityksestä ilmeni, että suurimmassa osassa toimenpideilmoitusten ja lupahakemusten mukana kuntaan toimitetuissa jätevesisuunnitelmista oli puutteita. Selvityksen perusteella laadittiin mallisuunnitelma suunnittelijoiden ja viranomaisten käyttöön. Myös työryhmän tavoitteena oli tehostaa toimenpideilmoitusten ja lupahakemusten käsittelyä siten, että kunnissa vaaditaan parempia jätevesisuunnitelmia. Hajajätevesioppaassa (Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009) on esimerkkejä hyvistä käytännöistä.

Kiinteistöjen jätevesihuollon järkevä toteuttaminen edellyttää riittävien resurssien varmistamista kunnissa. Ympäristönsuojeluviranomaiset vastaavat jätevesijärjestelmää suunnittelevien kiinteistönomistajien lukuisiin kysymyksiin sekä tarvittaessa laativat lausuntoja jätevesisuunnitelmista. Rakennusvalvontaviranomaiset käsittelevät rakennus- ja toimenpidelupahakemuksia.

Työryhmä katsoo, että tiedonvälitystekniikan tehokkaammalla käytöllä voidaan nopeuttaa ja helpottaa viranomaisten käytännön toimia jätevesiuudistuksen toimeenpanon valvonnassa.

Kehittämistarpeita todettiin myös rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun yhteistyössä kuntatasolla. Rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisilla ei ehkä ole samanlaista näkemystä asetuksen vaatimukset täyttävästä jätevesikuormi-

tuksen vähentämisestä. Hajajätevesioppaassa on esitetty yhtenäisiä asetuksen tulkintaohjeita ja hyvän käytännön malleja rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun yhteistyöstä. Kuntien erilaiset ohjeet tulisi yhtenäistää paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Alueellisen ympäristöviranomaisen tulee osaltaan vaikuttaa kuntien käytäntöjen yhtenäistämiseen.

Työryhmä, sen osallistujatahot ja muut alan toimijat järjestivät vuosien 2007–2009 aikana useita koulutustilaisuuksia, joissa käsiteltiin talousjätevesien käsittelyn tehostamisen aiheuttamia toimia kunnassa. Kuntien asiantuntijoilla on ollut mahdollisuus osallistua eri puolilla maata järjestettyihin tilaisuuksiin. Myös erilaisiin suunnittelijakoulutuksiin osallistui lukuisia kuntien edustajia.

Kunnissa käytössä olevien menettelytapojen ja erilaisten tilanteiden selvittämiseksi tehtiin kyselyjä ja selvityksiä:

- Ympäristönsuojelun viranhaltijat ry teki vuonna 2007 jäsenistölle kyselyn siitä miten jätevesiasiat on kunnissa järjestetty. Yhteenveto esiteltiin työryhmälle ja se on julkaistu yhdistyksen nettisivuilla (www.ymparistonsuojeluviranhaltijat.fi) 2007.
- Keväällä 2009 Ympäristönsuojelun viranhaltijat ry teki kyselyn jäsenistölle kiinteistökohtaisista jätevesiselvityksistä. Yhteenveto esiteltiin työryhmälle ja julkaistiin yhdistyksen nettisivuilla (www.ymparistonsuojeluviranhaltijat.fi) 2009.
- Suomen ympäristökeskuksessa tehtiin vuonna 2008 selvitys kuntien ympäristönsuojelumääräyksistä.
- Alueelliset ympäristökeskukset ovat raportoineet vuonna 2008 erilaisista hankkeista, joihin on tuotettu aineistoa hajajätevesiasetuksen toimeenpanon tukemiseksi. Sen lisäksi alueelliset ympäristökeskukset ovat antaneet asiantuntija-apua ja -ohjausta sekä osoittaneet valtion talousarvion antamissa puitteissa vesihuoltoavustuksia alueillaan.

Työryhmä pitää tärkeänä puolueettoman jätevesineuvonnan lisäämistä kunnissa joko palkkaamalla tehtävään asiantuntija tai hankkimalla neuvontatyötä ostopalveluna. Työryhmä ehdottaa neuvontatyöhön valtion tukea.

Hajajätevesiopas helpottaa asetuksen tulkintaa, mutta mm. valvonnan priorisoinnissa on yhtenäistämisen tarvetta. Haja-asutusalueiden jätevesihuoltoon liittyviä kysymyksiä on tarvetta käsitellä tulevana vuosina säännönmukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) ja kuntien välisissä kehityskeskusteluissa.

2.2

Jätevesijärjestelmän rakentaminen

Kiinteistökohtaisten jätevesihuollon ratkaisujen toteuttaminen edellyttää kiinteistönhaltijan ja kunnan viranomaisen työpanoksen lisäksi alaan erikoistuneita ammattilaisia. Alan yrittäjien määrä onkin moninkertaistunut jätevesiasetuksen voimaantulon jälkeen. Palveluja tarjoavat suunnittelijat, urakoitsijat sekä puhdistamorakenteiden ja -laitteiden valmistajat ja maahantuojat.

Suunnittelu

Kiinteistölle sopivimman jätevesijärjestelmän valinta edellyttää asiantuntevaa suunnittelua, jossa tarkastellaan kiinteistön haltijan kanssa riittävän monipuolisesti eri vaihtoehtot. Hyvä suunnittelu on laadukkaan ja taloudellisen rakentamisen edellytys

sekä järjestelmän asianmukaisen käytön ja huollon lähtökohta. Suunnitelmien laatu varmistetaan rakennusvalvonnassa rakentamisen lupahakemuksen yhteydessä.

Kiinteistökohtaisen vesihuollon suunnittelua ovat aiemmin harjoittaneet lähinnä vesihuoltoon erikoistuneet rakennus-, LVI- ja ympäristöalan suunnittelutoimistot. Uudisrakennuksen vesihuolto ja siihen kuuluva jätevesijärjestelmä on suunniteltu joko rakennus- tai LVI-suunnitelman yhteydessä. Kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien peruskorjausten tai tehostamisten suunnitteluun kiinnitettiin hyvin vähän huomiota ennen asetuksen voimaantuloa. Haja-asutuksen vesihuollon suunnittelua on nyt alettu kouluttaa järjestelmällisesti. Suunnittelijakoulutus käynnistyi ensimmäiseksi Hämeen ammattikorkeakoulun ja Suomen ympäristökeskuksen yhteistyönä vuonna 2003. Suunnittelijan pätevyydelle on vapaaehtoinen FISE -pätevyys, jota ylläpitää Suomen LVI-liitto ry. Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto ry järjesti vuosina 2004–2007 yli 40 suunnittelijoiden koulutustilaisuutta, joihin osallistui noin 1 500 henkilöä. Koulutusta ovat järjestäneet myös useat seutukuntien vesiensuojeluhankkeet ja ammattikorkeakoulut, joiden tilaisuuksissa työryhmän jäsenet ovat käyneet luennoimassa. Yrkeshögskolan Novia on kouluttanut ruotsinkielisiä suunnittelijoita Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n kanssa yhteistyössä vuosina 2006–2008 ja 2009–2010. Myös muissa oppilaitoksissa ja muiden tahojen toimesta koulutetaan suunnittelijoita.

Suunnittelijat ovatkin näissä tehtävissä useimmiten yhden tai muutaman suunnittelijan yrityksiä, joiden tärkein tilaaja on yksittäinen haja-asutuksen kiinteistönhaltija. Työryhmän toiminta-aikana oli kuitenkin havaittavissa, että kouluttautuneilla suunnittelijoilla ei ole kapasiteettiaan vastaavaa määrää töitä. Eräät kunnat eivät riittävästi vaadi suunnittelulta asetuksen vaatimukset täyttävää laatua ja sen takia koulutettuja suunnittelijoita ei riittävästi käytetä.

Suunnittelun kehittämisen tavoitteina ovat rakennusvalvontaviranomaisten tiukemmat vaatimukset suunnitelmille, suunnittelijoiden hyvä osaaminen, kiinteistönhaltijan halu käyttää ammattitaitoista suunnittelijaa sekä näiden perusteella korkeatasoiset suunnitelmat. Näissä esitetään teknistaloudellisesti toteuttamiskelpoiset vaihtoehdot ja otetaan huomioon kiinteistön käyttäjän mahdollisuudet järjestelmän ylläpitoon.

Urakointi

Jätevesijärjestelmiä urakoivat usein joko paikalliset maanrakennusurakoitsijat ja LVI-alan yritykset tai laitevalmistajien sopimusurakoitsijat. Työryhmän toiminta-aikana yleistyivät niin sanotut avaimet käteen -toimitukset. Riippumatta toteutustavasta työmaan vastaava työnjohtaja on vastuussa työn suunnitelman mukaisesta toteutuksesta hyvää rakennustapaa noudattaen. Työryhmä korostaa erityisesti paikallisten maanrakennusurakoitsijoiden ja LVI-yritysten osaamisen tärkeyttä. Tekijän on rakentamis- ja asennusosaamisen lisäksi tunnettava myös tavallisimpien jätevesijärjestelmien toimintaperiaatteet. Työn aikana voi ilmetä ennalta arvaamatonta, mikä vaikuttaa oleellisesti rakennus- ja asennustyöhön. Näihin suunnitelmien muutostarpeisiin on osattava reagoida oikealla tavalla ja saattaa työ asianmukaiseen lopputulokseen. Lopputulos on dokumentoitava asianmukaisesti siten, että asiakirjoista näkyy toteutustapa.

Laitevalmistajat

Haja-asutuksen jätevesijärjestelmien tehostamisen tarve on tuonut markkinoille useita uusia yrityksiä, jotka valmistavat tai tuovat maahan tehdasvalmisteisia puhdistamoita sekä jätevesijärjestelmissä käytettävien rakenteiden osia. Tarjonta kohdistuu

noin 250 000 kiinteistön jätevesihuollon tehostamiseen ja uusimiseen kymmenen vuoden aikana.

Kilpailu uusista markkinoista on ollut voimakasta ja tuonut mukanaan myös haitallisia ilmiöitä. Työryhmän tietoon on tullut useita tapauksia, jotka liittyivät joidenkin laitevalmistajien toimintatapaan tai heidän tuotteisiinsa. Suomessa pienille puhdistamoille ei ole hyväksyntäjärjestelmää. Markkinoilla on jätevesien käsittelylaitteita, jotka eivät sellaisenaan täytä hajajätevesiasetuksen mukaisia puhdistusvaatimuksia. Suunnittelijan vastuulla on esittää vaatimukset täyttävä jätevesijärjestelmän kokonaisratkaisu.

Kilpailutilanne on johtanut osittain aggressiiviseenkin markkinointiin. Kiinteistönhaltijalle on saatettu myydä puhdistamo, vaikka alueelle on tulossa vesihuoltolaitoksen viemäriverkosto tai jätevesien vähäinen määrä ei edellyttäisi jätevedenkäsittelyn tehostamistoimia. Markkinoinnissa on saatettu käyttää kirjeitä, esitteitä tai puhetta, jonka kiinteistönhaltija on mieltänyt viranomaisvaatimukseksi. Kuluttajaviranomaisen onkin valitusten pohjalta puuttunut asiaan. Työryhmän tärkeä tavoite on ollut harhaanjohtavan markkinoinnin vähentäminen. Työryhmä on tiedottanut asiasta eri yhteyksissä ja korostanut yhteyden ottamista kunnan viranomaiseen ennen puhdistamolaitteen tai -rakenteiden hankintaa.

2.3

Vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen laajentaminen

Kunnallisen vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston laajentaminen ja yksityiset vesihuolto-osuuskunnat

Haja-asutuksen jätevesihuollon toteuttaminen edellyttää, että valittu vesihuoltoratkaisu on sekä alueellisesti että paikallisesti kestävin mahdollinen vaihtoehto. Kiinteistönomistajan on tärkeää tietää, onko alueelle suunnitteilla vesihuoltolaitoksen viemäriverkosto. Tietoa tarvitaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamisen suunnitelmista haja-asutuksen jätevesiasetuksen siirtymäajan aikana sekä lähivuosina siirtymäajan päättymisen jälkeen. Olemassa olevan vesihuoltolaitoksen laajentumisen lisäksi tarvitaan tietoa perustettavista vesihuolto-osuuskunnista tai niiden toiminnan laajentamisesta. Vesihuolto-osuuskunnan toiminta voi perustua joko siirtoviemärin rakentamiseen vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon tai oman jätevedenpuhdistamon toteuttamiseen. Ennen kaikkea kuntalaisen on tärkeää tietää, minne viemäriverkostoa ei ainakaan lähivuosina olla laajentamassa, jotta kiinteistökohtaisen jätevesihuollon kehittämiseen voitaisiin ryhtyä tehokkaasti.

Vesihuoltolain edellyttämä kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma ja sen päivitys on keino antaa asukkaille ajankohtaista tietoa vesi- ja viemärihuollon kehittämisestä. Tieto mahdollisuudesta liittyä joko vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon tai perustettavan vesihuolto-osuuskunnan verkostoon tulee olla saatavilla kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmasta. Vesihuoltolain mukaan kunta vastaa vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden vahvistamisesta sekä jätevesien asianmukaisen johtamisen ja käsittelyn kehittämisestä haja-asutusalueella. Työryhmä katsoo, että kuntien tulee päivittää vesihuollon kehittämissuunnitelmansa siten, että niistä ilmenevät alueet, jotka on tarkoitus saattaa lähivuosina viemäriverkostojen piiriin suunniteltuine toiminta-alue-rajauksineen. Tarvittavat päivitykset tulee työryhmän mielestä tehdä vuoden 2010 loppuun mennessä. Tavoitteena tulisi olla, että päätökset verkostojen laajennuksista voitaisiin valmistella mahdollisuuksien mukaan vuoden

2013 loppuun mennessä. Asetuksen vaatimuksiin myönnettävälle jatkoajalle olisi silloin tältä osin selkeä peruste.

Työryhmän mielestä vesihuolto-osuuskuntien asiantuntemusta tulee vahvistaa. Toimintoja on koottava sekä yhteistyötä ja kumppanuuksia lisäävä. Vesihuolto-osuuskuntien ohjauksen lisääminen ja yhteistyö vesihuoltolaitosten kanssa on yleisesti todettu tarpeelliseksi. Vesihuolto-osuuskuntien ylläpitämien jätevedenpuhdistamojen käytön ja huollon laatu tulee selvittää ja tarvittaessa suunnitella toimet tilanteen parantamiseksi. Ammattitaitoisen yrityksen ulkopuolisena palveluna järjestämä viemäriverkoston ja puhdistamon käyttö ja huolto on mahdollinen ratkaisu alueille, joilla osuuskuntamuotoinen organisaatio ei ole mahdollinen.

Työryhmä on ottanut kantaa kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmien päivittämiseen. Tämä kannanotto tuotiin esille kuntien ja alueellisten ympäristökeskusten välisissä vuosittaisissa kehityskeskusteluissa. Vuonna 2008 Pirkanmaan ympäristökeskus julkaisi oppaan ”Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma -hyviä suunnittelukäytäntöjä” päivitystyön helpottamiseksi (Ympäristöopas 2008, PIR). Vuonna 2008 Maa- ja metsätalousministeriö teetti selvityksen haja-asutusalueiden viemäristä alueista.

Ympäristöministeriö ja Kuntaliitto lähettivät vuonna 2008 kunnille ja alueellisille ympäristökeskuksille kirjeen kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmien päivittämiseksi siten, että viemäriverkostojen toiminta-alueiden laajeneminen käy haja-asutuksen asukkaille selväksi (liite 8). Kirjeessä todetaan myös kiinteistökohtaisen poikkeuksen ja ympäristönsuojelumääräysten antamien priorisointimahdollisuuksien käyttämisestä.

Työryhmän toiminta-aikana valmisteltiin Suomen ympäristökeskuksessa paikkatietojärjestelmää viemäriverkoston laajentamisen ja haja-asutuksen jätevesiratkaisujen suunnitteluun. Työn tuloksena on valmistunut maanlaajuinen paikkatietoihin perustuva karttamateriaali kuntien ja muiden toimijoiden työvälineeksi. Vesihäme-hankkeen avulla on laadittu Vesihuollon liittymätietojen tarkastaminen -ohje (Vehti-ohje). Ohjeen avulla voidaan tarkastaa paikkatietoihin perustuen se, missä kiinteistössä on saatavissa vesihuoltolaitoksen palvelut. Ohjetta voidaan soveltaa myös vesihuolto-yhtymien liittymätietojen tarkastamiseen. Tarkastettujen tietojen korjaamista ja korjattujen tietojen ilmoitusmenettelyä kunnan rakennus- ja huoneistorekisteristä (RHR) väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistotietoihin (RHT) ollaan ohjeistamassa vuoden 2010 aikana.

Työryhmä pitää tärkeänä, että vesihuolto-osuuskuntien hallintomalleja kehitetään sekä osuuskuntien ohjausta ja neuvontaa parannetaan. Vuoden 2009 loppupuolella aloittivat toimintansa Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry ja Suomen Vesiosuuskuntien Liitto ry. Yhdistykset voivat osaltaan edistää ja vahvistaa osuuskuntien ammattitaitoa ja yhteistyötä.

2.4

Jätevesijärjestelmien käytön ja huollon edellyttämien ammattimaisten huolto- ja kunnossapitopalvelujen vähäinen kysyntä ja tarjonta

Jätevesijärjestelmien käyttö ja huolto

Työryhmä kirjasi yhdeksi tärkeimmistä aiheista käytössä olevien jätevesijärjestelmien käytön ja huollon. Useissa tutkimuksissa on todettu, että yleisin syy jätevesijärjestelmän toimimattomuuteen on puutteellinen ylläpito tai sen laiminlyönti. Käytön ja huollon laiminlyönti johtaa käsitellyn jäteveden kohonneisiin lika-ainepitoisuuksiin,

jolloin vesiensuojelun tavoitteiden mukaista ympäristökuormituksen vähenemää ei saavuteta.

Kiinteistönhaltija vastaa yleensä itse järjestelmän toiminnan seurannasta ja hälytyksiin reagoinnista. Lisäksi hänen on huolehdittava ylijäämälietteen poistosta, mahdollisten kemikaalien hankinnasta ja käytöstä sekä muiden uusittavien osien ja materiaalien tilauksesta ajallaan. Edellä mainittujen tehtävien lisäksi tarvitaan ammattilaisen osaamista. Jätevesijärjestelmän eri prosessit, rakenteet ja laitteet on tarkastettava huolto-ohjeen mukaisin välein, säädöt tarkistettava ja tekniset määräaikaishuollot tilattava.

Useissa vesiensuojeluyhdistysten tekemissä selvityksissä on todettu, että kiinteistön omistajat eivät huolehdi hankkimiansa pienpuhdistamoiden käytöstä ja huollosta ja tämän johdosta laitteet eivät toimi asianmukaisesti. Eri puhdistamotyyppien ylläpidon tarve ei välttämättä ole kiinteistönhaltijan tiedossa järjestelmää hankittaessa. Laitteen myyjällä ei toisaalta ole tarvetta korostaa ammattitaitoisen, ostettavan huoltopalvelun välttämättömyyttä. Kiinteistönhaltija saattaa olettaa selviytyvänsä itse töistä, joiden tekeminen objektiivisesti arvioiden vaatisi erikoiskoulutettua ammattilaista. Ammattilaisen hoitama ylläpito kuitenkin maksaa.

Jätevesijärjestelmän asianmukainen huolto edellyttää, että hoitajalla on käytössään hyvät käyttö- ja huolto-ohjeet. Käyttö- ja huolto-ohjeita on tarvetta parantaa siten, että ne täyttävät ainakin säännösten vähimmäisvaatimukset. Käyttö ja huolto olivat aiheena useissa työryhmän kokouksissa ja niitä on käsitelty hajajätevesioppaassa. Lisää selvitystä ja vertailutietoa tulisi vielä hankkia erilaisten puhdistamotuotteiden käytöstä ja huollosta sekä käyttö- ja huolto-ohjeiden selkeydestä.

Ammattimaista huoltoa on saatavilla, mutta ongelmana on sen vähäinen kysyntä. Kysynnän lisääminen ja toisaalta ammattimaisen yritystoiminnan edistäminen vaatii selvittämistä myös tämän työryhmän toiminta-ajan jälkeen. Ylläpitopalveluiden organisointia tulee edelleen kehittää ja luoda vaihtoehtoisia organisointimalleja ammattitaitoisen huoltotoiminnan kannattavuuden parantamiseksi.

Asiantuntijoiden mukaan jätevesijärjestelmän huolellinen käyttö ja huolto ovat ratkaisevassa asemassa saavutettavien puhdistustulosten kannalta. Useissa tutkimuksissa on todettu ongelmalliseksi jätevesijärjestelmän käytön osaamattomuus ja huollon laiminlyönti. Erityisesti tämä koskee vaativampaa tekniikkaa. Nuohousjärjestelmän kaltaista pakollista huollon järjestämistä on esitetty malliksi jätevesijärjestelmien kunnon ja toiminnan seuraamiselle. Käytön ja huollon merkitystä tulee korostaa ja ottaa huomioon mm. laitemyynnissä ja suunnittelussa sekä laitepuhdistamon rakentamisen lupakäsittelyn yhteydessä.

Jätevesiliete ja muut ylijäämäaineet

Työryhmän tavoitteena on ollut hankkia ja levittää tietoa jätevesien käsittelyssä muodostuvien lietteiden ja muiden ylijäämäaineiden käsittelyn vastuista sekä sallituista käsittelymenetelmistä ja -paikoista. Tavoitteena on ollut selvittää myös haja-asutuksen jätevesilietteiden asianmukaisen käsittelyn organisointia kunnissa ja oman jätevesilietteen kiinteistöllä tapahtuvan omatoimisen käsittelyn edellytyksiä.

Työryhmän työssä olivat esillä jätevesilietteiden ja muiden ylijäämäaineiden muodostuminen, keräily ja säilytys, käsittely kiinteistöllä sekä kuljetus ja käsittely muualla. Ylijäämälietteen määrä, laatu ja kiintoainepitoisuus ovat riippuvaisia jäteveden puhdistusprosessista ja monista puhdistamokohtaisista tekijöistä. Kiinteistökohtaisessa jätevesijärjestelmässä ei yleensä ole erillistä lietteen käsittely-yksikköä ja poistettava liete on lähes vettä. Vähäisestä kiintoainepitoisuudesta aiheutuu tarvetta kiinteistökohtaisten lietteenkäsittelyprosessien kehittämiseen, jotta välttyttäisiin ”vesirallilta”, lähes sataprosenttisen veden kuljettamisen kustannuksilta ja ympäristövaikutuksilta. Jätevesilietteitä ja muita ylijäämäaineita on käsitelty myös hajajätevesioppaassa.

Lietteiden ja muiden ylijäämäaineiden käsittelyä sekä toimintamallien kehittämistä on tarpeen jatkaa vielä tämän työryhmän työn jälkeenkin. Erityisesti tulisi selvittää lietteiden kiinteistökohtaista käsittelyä ja käyttöä sekä lietteiden lisääntyvää käsittelyä jätevedenpuhdistamoilla. Yhteistyö esim. valmistumassa olevan Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman (ELSU) pohjalta mahdollisesti alkavien hankkeiden kanssa tulee varmistaa.

2.5

Koulutus ja viestintä

Koulutusta ja viestintää sekä niiden kehittämistä tarvitaan hajajätevesiasetuksen tavoitteen toteutumiseksi.

Koulutuksen kehittäminen

Koulutuksen tavoitteena on eri kohderyhmien tiedon ja taidon lisääminen haja-asutuksen vesiensuojelun käytännön toteutuksessa. Kohderyhminä ovat kiinteistön haltijat ja asukkaat suunnittelijat, urakoitsijat ja laitevalmistajat sekä viranomaiset.

Koulutuksen aiheita ovat mm. jätevesiasetuksen sisältö ja vaikutus kiinteistön järjestelmän tehostamiseen sekä käyttöön ja huoltoon, haja-asutuksen jätevesijärjestelmiä ja ratkaisuun vaikuttavia tekijöitä koskevan tiedon syventäminen, asetuksen tulkinta, jätevesijärjestelmän toimivuuden edellytykset, sopivien tuotteiden markkinointi erilaisiin kohteisiin ja harhaan johtavan mainonnan välttäminen. Lisäksi koulutusta tulisi tarjota kuntien viranomaistoiminnan kehittämiseksi kaavoitus-, rakennus-, ympäristö-, terveysvalvonnan viranomaisille sekä viranomaisten ja vesihuoltolaitoksen välisen yhteistyön parantamiseksi.

Työryhmän jäsenet ja muut työryhmätahojen edustajat pitivät runsaasti alustuksia eri toimijoiden koulutustilaisuuksissa. Työryhmä edisti käynnissä olevien ja aloitettujen seudullisten ja kunnallisten koulutushankkeiden toteuttamista. Suunnittelijoiden tiedon syventämiseksi julkaistiin vuonna 2009 oppikirja erityisesti ammattikorkeakouluille ”Haja-asutusalueiden vesihuolto”. Oppikirjaa käytetään aineistona suunnittelijakoulutuksessa. Koulutustilaisuuksiin on osallistunut sekä alalla toimivia että sille aikovia. Joillakin heistä on tavoitteena haja-asutuksen vesihuollon suunnittelun FISE-pätevyys. Vapaaehtoinen FISE pätevyysluokitus sisältää kaksi vaativuusluokaa, a ja b. FISE:n kriteerien mukaisesti a-luokan suunnittelija olisi pätevä tekemään vesihuollon suunnitelmia tärkeillä pohjavesialueilla ja muilla ympäristön- ja terveysensuojelun kannalta herkillä alueilla. Tavanomaiseen asumiseen suunniteltavat kohteet kuuluvat b-luokan piiriin.

Pätevyyskoulutuksella nostetaan suunnittelun tasoa. Joulukuun alussa 2009 a-vaativuusluokan pätevyys oli viidellä suunnittelijalla ja b-pätevyys 23 suunnittelijalla. Hämeen ammattikorkeakoulun ja SYKE:n järjestämässä, FISE-pätevyyteen valmentavassa koulutuksessa on vuodesta 2003 lähtien koulutettu yli 400 henkilöä eri puolilla Suomea. Vastaavaa koulutusohjelmaa on hyödynnetty muidenkin kouluttajien toimesta.

Luettelo työryhmätahojen järjestämästä koulutuksesta on esitetty liitteessä 4.

Viestintä

Viestinnän tavoitteena on luotettavan ja puolueettoman tiedon välittäminen kansalaisille ja suunnittelijoille hajajätevesiasetuksen merkityksestä, sen vaatimista toimenpiteistä, jätevesien ympäristövaikutuksista sekä kiinteistökohtaisista jätevesijärjestelmistä ja niiden toimivuudesta.

Työryhmä on pyrkinyt parantamaan tiedon saatavuutta muun muassa asetuksen olemassaolosta, sen tavoitteista ja vaadittavista toimenpiteistä sekä eri jätevesijärjestelmien teknisestä toteutuksesta ja toiminnasta, vapaa-ajan asuntojen ja mm. saariston erityisongelmista sekä jätevesijärjestelmän valinnasta ja suunnittelusta osa-aikaisessa käytössä oleviin asuntoihin, eri kokoluokkiin kuuluvien puhdistamoiden toteutuksesta ja ylläpidosta niiden eroista sekä haja-asutuksen jätevesijärjestelmän toteuttamisesta pohjavesialueella.

Tärkeitä viestinnän aiheita, joiden todettiin tarvitsevan jatkovalmistelua, ovat muun muassa pienten vesiosuuskuntien tietotaidon lisääminen ja tukeminen, 5–50 asukkaan jätevesijärjestelmät ja niiden ylläpito, jätevesistä aiheutuvan ympäristöpäästön mittausta- ja arviointimenetelmien kehittäminen, kuivakäymälöiden käytön edistäminen, vähävetisten käymälöiden käytön ja niistä muodostuvien jätevesien sekä pelkkien pesuvesien käsittelyn selvittäminen, jätevesijärjestelmiä koskevien lupien ja muiden ratkaisujen oikeustapausten kokoaminen ja kiinteistönhaltijat tavoittavan puolueettoman tiedonvälityksen tehostaminen.

Työryhmän työskentelyä on tukenut sidosryhmistä koostunut viestintäverkosto. Verkosto laati työryhmälle viestintäsuunnitelman, jossa määriteltiin keskeiset viestinnän tavoitteet ja eri tahoille suunnatut ydinviestit. Ympäristöhallinnon hajajätevesiä koskevat nettisivut uusittiin ja useat työryhmässä mukana olevat tahot julkaisivat omia esitteitä, raportteja ja verkkosivuja.

Jotta kiinteistönhaltijan olisi mahdollisimman helppoa saada ajantasaista tietoa jätevesijärjestelmänsä koskevista vaatimuksista ja parannusmahdollisuuksista olisi puhelinneuvonnan ja kiinteistöllä tapahtuvan neuvonnan kehittäminen tärkeää. Oikean ja puolueettoman tiedon tarpeellisuus korostui työryhmän toiminta-aikana yritysten markkinoinnin voimistuessa. Harhaanjohtavan markkinoinnin estämiseksi oltiin yhteydessä kuluttajavirastoon, jossa asia oli havaittu. Kuluttajavirasto on ohjeistanut laitevalmistajia markkinointikäytännöistä kirjeellään, joka on myös liitteenä 9.

Tiedon tarve on osoittautunut laajaksi ja eri sidosryhmien tulisi yhä tehostaa jätevesiviestintäänsä. Tietoa tulisi välittää muun muassa kyläpuhdistamon toteuttamisesta ja ylläpidosta sekä organisoinnin mahdollisuuksista toimintamallina tai suosituksina, harmaiden jätevesien, pelkkien pesuvesien, vähäisten jätevesimäärien, sekä vähävetisistä käymälöistä muodostuvien jätevesien kiinteistökohtaisesta käsittelystä, kuivakäymälä- ja muun ylijäämäaineen käsittelystä ja käytöstä kiinteistöllä sekä välittää suunnittelu- ja rakennusohjeita vähävetisten- ja kuivakäymälöiden toteuttamisesta erilaisilla kiinteistöillä.

Luettelo työryhmässä olevien tahojen julkaisemasta tiedosta on esitetty liitteessä 5.

Eriävä mielipide

19.01.2010

ERIÄVÄ MIELIPIDE 25.5.2007-31.12.2009 TOIMINEEN YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HAJA-ASUTUKSEN JÄTEVESITYÖRYHMÄN LOPPURAPORTTIIN

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry jättää eriävän mielipiteen ympäristöministeriön koordinoiman haja-asutuksen jätevesityöryhmän loppuraporttiin.

1. Loppuraportissa korostetaan, että asetusta ei tulla muuttamaan. MTK:n näkemys on koko ajan ollut ja on yhä, että haja-asutuksen jätevesiasetus on liian tiukka, paikoin jopa kohtuuton. Asetuksen laajamittaista toimeenpanoa koko maassa ei voi vesien-suojelulla perustella. MTK onkin toistuvasti ehdottanut, että asetuksen sanamuotoa muutetaan seuraavalla tavalla: "Talousjätevesistä ympäristöön vesistöön joutuvaa kuormitusta on vähennettävä..." Ehdotusta asetuksen sanamuodon muuttamisesta ei työryhmässä kannatettu.
2. MTK:ssa on laskettu, että asetuksen toimeenpano tulisi maksamaan haja-asutusalueiden vakituksille ja vapaa-ajan asukkaille yhteensä noin 2,5 miljardia euroa. Summa on täysin kohtuuton suhteutettuna asetuksesta saatavaan oletettuun vesien-suojeluhyötyyn. Tätä kustannustehottomuutta ei ole millään tavalla huomioitu loppuraportissa. Mikäli yksityishenkilöiden varoja edellytetään suunnattavan kansalliseen ja Itämeren vesiensuojeluun 2,5 miljardin euron verran, on se tehtävä huomattavasti kustannustehokkaammin ja kestävämmiin perustellusti.
3. MTK on aktiivisesti mukana edistämässä vesiensuojelua. MTK ei voi kuitenkaan hyväksyä asetuksen vaatimia turhia investointeja. Ei ole olemassa mitään ympäristön- tai vesiensuojelullisia perusteita toteuttaa kohtuuttomia investointeja kaukana vesistöistä sijaitsevilla kiinteistöillä. Vaatimustasossa tulisi myös näkyä vedenkulutuksen todellinen määrä.
4. Asetus ei, kuten ei työryhmäkään, ota huomioon erilaisten laitteiden huoltovaatimuksia ja toimivuutta. Pelkkä investointi ei tuo mitään vesiensuojelulle, ellei laitteistoja ylläpidetä ja huolleta säännöllisesti, ja mikäli ne eivät toimi jätevesien käsittelyssä valmistajan lupauksen mukaisesti. Työryhmän loppuraportti ei ota tähän huoltoa ja laitteiston toimintaa ja toimivuutta koskevaan perusongelmaan mitään kantaa, ja näin ollen tämäkin epäkohta asetuksessa jää yksityisen kiinteistönomistajan ratkaistavaksi.

Helsingissä 19.01.2010

Johanna Ikävalko
Ympäristöjohtaja

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

Ehdotusten taustat

Asetuksen toimeenpanon pääperiaatteet

Hajajätevesityöryhmä on asetuksen (542/2003) toimeenpanon edistämiskeinoja miettiessään tukeutunut seuraaviin pääperiaatteisiin:

Vastuu kiinteistön jätevesijärjestelmästä ja sen hoidosta on haltijalla

- Rakentamishankkeen aikana vastuut määräytyvät maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.
- Rakennuksen käytön aikana vastuut määräytyvät ympäristösuojelulain mukaisesti.
- Kiinteistön haltijan on tiedettävä se, minkälainen jätevesijärjestelmä kiinteistöllä on, ja mitä sen asianmukainen ylläpito edellyttää.
- Kiinteistön haltijan tulisi käyttää asiantuntevaa suunnittelijaa ja rakentajaa sekä tarvittavia ylläpidon palveluita taloudellisia kannustimia hyödyntäen.

Kunnan on määriteltävä vesi- ja viemäriverkoston toteuttamisen kannalta erilaiset alueet koko kunnan alueella

- Vesihuoltolain mukaisesti kunta vastaa vesihuollon yleisestä kehittämisestä alueellaan ja esittää sen kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmassa.
- Kunnassa on oltava tieto alueensa vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen laajentamistarpeista ja suunnitelmista.
- Kunnissa on oltava tieto alueista, joissa yhteiseen jätevesihuoltoon on tarvetta ja sen toteuttamista ollaan suunnittelemassa.
- Kunnissa on oltava tieto alueista, joille yhteistä jätevesihuoltoa ei ole perusteltua 10–20 vuoden kuluessa laajentaa.
- Kunnan on aktiivisesti tiedotettava kyseisistä alueista ja tieto tulee olla asukkaiden helposti saatavilla.
- Kunnissa on oltava saatavilla tieto käytössä olevista osuuskuntien tukemisen periaatteista, kriteereistä ja käytännöistä sekä tukimahdollisuuksista.

Kiinteistön haltijalla tulee olla tieto kiinteistökohtaisille jätevesijärjestelmille asetetuista vaatimuksista ja siitä, aiheutuuko vaatimuksista jätevesijärjestelmän parantamistarve hänen kiinteistöllään

- Jätevesijärjestelmiin ja niiden valintaan liittyvää yleistä sekä kiinteistön sijainti- ja käyttöolosuhteisiin liittyvää neuvontaa tulee olla kansalaisten saatavilla.
- Tavoitteena tulee olla, että kiinteistön omistaja ja haltija toimivat siten, että kiinteistölle toteutetaan sen olosuhteisiin parhaiten soveltuva käymälä- ja jätevesiratkaisu toiminnan ja talouden edellytykset sekä ympäristövaikutukset huomioon ottaen.

Säädetyt käsittelyvaatimusten perusteet ja toimeenpanon määräaika pysyvät

- Virheellisten tai harhaanjohtavien käsitysten aiheuttama epävarmuus asetuksen toimeenpanoon liittyen on kyettävä poistamaan selkeällä tiedottamisella ja toimimalla yhteistyössä toimeenpanon onnistumisen kannalta tärkeiden tahojen kanssa.

- Jätevesien käsittelylle voidaan antaa kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä asetuksesta poikkeavia vaatimuksia, jotka ottavat huomioon paikalliset ympäristöolosuhteet ja asukkaiden tasavertaisen kohtelun.
- Jätevedet on käsiteltävä säädösten edellyttämällä tavalla tavoitteena paras käyttökelpoinen tekniikka (BAT) ja ympäristön kannalta paras käytäntö (BEP).

Viranomaisneuvonta ja -valvonta kohdistetaan rakentamiseen ja sen laatuun

- Helpotetaan jälkivalvontaa, joka ei voi perustua jäteveden näytteenottoihin kuin poikkeustapauksessa.
- Virheelliset menetelmävalinnat voidaan välttää etukäteen, kun suunnittelussa, suunnitelmien hyväksynnässä ja rakentamisessa panostetaan laatuun ja menetelmien valinnassa vaihtoehtoja riittävästi tarkastelevan suunnittelun perusteella kiinnitetään erityistä huomiota käytön ja huollon vaatimuksiin käyttäjälle (mm. tutustutaan huolellisesti käyttö- ja huolto-ohjeisiin).
- Viranomaisten koulutusta on järjestettävä.

Kohtuuttomuudet toimeenpanossa voidaan välttää

- Säännökset mahdollistavat toimeenpanon kohtuullisin kustannuksin kaikissa olosuhteissa.
- Kunnissa tulisi ympäristönsuojelullisten perusteiden niin mahdollistaessa tai vaatiessa päättää vyöhykkeistä, joilla sovelletaan normaalia vaatimustasoa lievempiä tai kireämpiä käsittelyvaatimuksia, sekä saattaa nämä tiedot kunta-laisten saataville.
- Suositeltavilla hyviksi koetuilla toimintatavoilla varmistetaan, että
 - kiinteistölle toteutetaan sen olosuhteisiin parhaiten soveltuva, hyvin suunniteltu jätevesiratkaisu,
 - suunnittelu ja rakentaminen ovat asiantuntevaa,
 - toimenpiteet mitoitetaan kokonaistilanteen mukaan.

Viranomaisvalvonnassa otettava huomioon toimeenpanon tärkeysjärjestys

- Valvonnassa on kohdistettava huomio ensisijaisesti vakituisen asutuksen tai siihen rinnastettavan pysyvän toiminnan heikkotehoisiin jätevesijärjestelmiin herkillä alueilla kuten tärkeillä pohjavesialueilla ja ranta-alueilla.
- Vaatimattomat kesäasunnot ovat joko asetuksen soveltamisen ulkopuolella tai toimeenpanon tärkeysjärjestyksessä jälkijoukossa.
- Erityisesti huomio tulee kohdistaa normaalia enemmän jätevettä ja kuormitusta tuottaviin yksiköihin.

Säännöksillä asetetaan kiinteistökohtaiselle jätevesijärjestelmälle toiminnallisia vaatimuksia mutta ei rajoiteta teknisiä ratkaisuja

- Suunnitelmissa esitetään perustellusti jätevesijärjestelmän tekniset ratkaisut ja viranomaiset valvovat asetettujen vaatimusten täyttymistä.
- Pienpuhdistamoiden ohella tarkastettava myös maaperäkäsittelyn ja erottelevien ratkaisujen kuten kuivakäymälän, vähävetisen ratkaisun sekä umpisäiliön soveltuvuus.
- Mitään järjestelmää ei saa torjua perusteettomasti.

Laitemyynnissä noudatetaan hyvää rakennustuotteiden kaupan liiketoimintatapaa, joka ottaa huomioon jätevesisuunnitelmissa esitetyt asiakkaan tarpeet

- Ensinnäkin tehdään jätevesisuunnitelma ja sitten toimitetaan kuhunkin kohteeseen suunnitelman mukainen laite.
- On syytä edellyttää, että laitemyyjä tutustuu suunnitelmaan.

Asetuksen toimeenpanoa seurataan koko siirtymäajan

- Nykyisen työryhmän toiminta-aikana ala kehittyi nopeasti, uusia aiheita ilmaantui kentälle, eikä työryhmässä ehditty käsitellä kaikkea tärkeää riittävästi.
- Toimeenpanon seuraamiseksi, esiintyvien ongelmien käsittelemiseksi sekä hyvien käytäntöjen ja tiedotuksen tehostamiseksi on tarpeen asettaa laajapohjainen alan päätoimijoista koostuva seurantaryhmä.
- Seurannan tavoitteena tulee olla haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostaminen ympäristön ja yhteiskunnan kannalta kestävällä tavalla.
- Tehokas tiedottaminen edellyttää yhteistyötä eri toimijaosapuolten kesken.
- Toimeenpano kiihtyy siirtymäajan lopulla ja ongelmien esiintymisen todennäköisyys lisääntyy.
- Seurantaryhmän avulla voidaan tarvittaessa joustavasti reagoida yhteisesti sovittavien toimenpiteiden tulevien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Tarpeelliset resurssit käsiteltävien asioiden valmisteluun ja tehokkaaseen työskentelyyn tulisi turvata. Seurantaryhmän tuloksellinen toiminta edellyttää vähintään yhtä koko-aikaista sihteeriä.

Muutostarpeita hajajätevesiasetuksen toimeenpanon edistämiseksi

Haja-asutusalueilla jätevesijärjestelmien tehostamistyöt saatava käyntiin

- Vanhoissa asuinrakennuksissa jätevesijärjestelmät ovat rakenteeltaan ja toiminnaltaan edelleen suurelta osin puutteellisia.
- Asetuksen (542/2003) siirtymäkauden 2004–2014 loppuajan ruuhkat eivät ole kenenkään etu vaan ne vaarantavat uudistuksen hallitun toimeenpanon.
- Tiedollisen ja teknologisen valmiuden sekä taloudellisten kannustimien puolesta edellytykset järjestelmien rakentamiselle eivät enää oleellisesti parane, joten toimiin kannattaa ryhtyä välittömästi.
- Kotitalousvähennyksen soveltamisaluetta esitetään laajennettavaksi suunnitteluun kokonaisuudessaan sekä jätevesijärjestelmän palvelutyönä tehtäviin käyttö- ja huoltotoimenpiteisiin. Asumisen rahoitus- ja kehittämisskeskuksen (ARA) tukirahoituksen myöntämisen ehtoja on nyt laajennettu ja ne tulevat kiristymään siirtymäajan lopussa. Muu valtion rahoitus suunnataan teknistaloudellisesti tehokkaisiin, vaikutuksiltaan mahdollisimman laajoihin yhteisviemäröintihankkeisiin.
- Malliratkaisut lietehuollon hoitamiseksi on tarpeen saada ajan mittaan kattamaan kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien käytön ja huollon sekä valvonnan sähköisessä muodossa. Tämä on hajajätevesiasetuksen tavoitteen toteutumisen kannalta yksi keskeisimmistä välitöntä kehitystyötä vaativista tehtävistä.

Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat on päivitettävä kattamaan haja-asutusalueiden jätevesihuolto ja suunnitelmista on tiedotettava siten, että tiedot ovat helposti saatavilla

- Vesihuoltolaissa tarkoitettu kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma on se väline, jolla kunnan on esitettävä alueelleen jätevesihuollon kehittämisen periaatteet ja ohjeellinen toteutusaikataulu.
- Kunnan on parannettava tiedotusta kuntalaisille vesihuollon kehittämissuunnitelmista siten, että kuntalaisille on tieto yhteiseen viemärintiini soveltuvista alueista ja verkostojen ulkopuolelle jäävistä alueista.
- Kehittämissuunnitelmissa esitetyillä viemäritäivillä alueilla sijaitseville kiinteistöille voidaan myöntää enintään viiden vuoden pituinen lykkäys asetuksen vaatimusten täyttämiseksi.

Jätevesijärjestelmien valintaa ja rakentamisen laatua parannetaan hyvällä suunnittelulla

- Omakotirakentajat eivät ole tottuneet käyttämään jätevesijärjestelmien suunnittelun ammattilaisia. Pelkona on täydennyskoulutettujen suunnittelijoiden alanvaihto. Hyvällä suunnittelulla varmistetaan, että vaatimukset voidaan täyttää, ratkaisut soveltuvat kohteeseen ja ovat taloudellisia. Suunnittelijoiden käyttöä kannustavat toimet ovat välttämättömiä. Yksittäisiin laiteratkaisuihin sitoutumattomat suunnittelijat tarkastelevat asiaa kiinteistön ja sen käyttäjän kannalta, jolloin ratkaisun pitkäaikainen tarkoituksenmukaisuus ja hyvä toiminta voivat toteutua. Laitemalleista riippumattoman suunnittelijan käyttö vähentää riskiä kiinteistölle soveltumattoman jätevesijärjestelmän toteuttamiseen.
- Rakennusvalvontaviranomaiset varmistavat, että rakennuslupa- tai toimenpidedilupahakemuksessa on luvan myöntämisedellytykset täyttävä suunnitelma jätevesijärjestelmästä.

Ennalta ehkäisevät toimet jätevesikuormituksen välttämiseksi tulee saada tasavertaisiksi jätevesien puhdistuksen tehostamistoimien kanssa

- Kuivakäymälät ja erittäin vähävetiset käymälät vesikäymälän vaihtoehtona eivät tällä hetkellä ole rakentamismääräyksissä tasavertaisessa asemassa.
- Kuivakäymälän edellyttämät sijoitus-, tila- ja ilmanvaihtoratkaisut tulisi rakennusmääräyksissä ottaa huomioon siten, etteivät suunnittelijat puutteellisten ohjeiden aiheuttamien riskien takia jättäisi harkitsematta kuivakäymälää.
- Kuivakäymälän ja erittäin vähävetisen käymälän soveltuvuus ja sen vaikutukset jätevesien käsittelyyn tulisi suunnittelun yhteydessä aina selvittää.
- Suunnittelijoiden koulutuksessa tietämystä kuivakäymälöistä on lisättävä.

Maaperäkäsittely on useisiin kohteisiin soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä

- Maaperäkäsittelyyn perustuva jätevesien käsittelyratkaisu oikein toteutettuna on varmatoiminen, helppohoitoinen sekä usein edullisimmin toteutettava käsittelyjärjestelmä harvaan asutulla alueella.
- Jätevesien maahanimeytys on harvaan asutuilla alueilla usein pintavesien suojelun kannalta paras ratkaisu. Näin on etenkin harmaille vesille ja vapaa-ajan asunnoille, joissa veden käyttö on osavuotista.

- Maasuodattamoa ei tule hylätä ratkaisuna oletetun liian vähäisen fosforin poistotehon takia. Fosforin poiston tehostaminen tulisi suunnitella ja sen toteutuksen tarpeellisuus voidaan tarkistaa käytön aikana. Lievennetyn käsittelyn alueilla vaatimukset yleensä täyttyvät ja peruskäsittelyn alueilla tehostettu fosforin poisto voidaan toteuttaa rakentamisen yhteydessä tai jälkeenpäin kun puhdistusteho ei täytä vaatimuksia.
- Suunnittelijoiden tulisi kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn yhteydessä aina selvittää maaperäkäsittelyn soveltuvuus ja sen vaikutukset jätevesien käsittelyjärjestelmään.

Rakennustyön tekijän tulee noudattaa jätevesijärjestelmän rakennussuunnitelmaa

- Osapuolten vastuiden kannalta sekä hyvän lopputuloksen saavuttamiseksi työn teettäjän edun mukaista on varmistaa, että työnjohto valvoo suunnitelman noudattamista ja välttämättömät muutokset hyväksytetään suunnittelijalla.
- Toteutuksen aikana päätetyt suunnitelmista poikkeavat ratkaisut saattavat vaarantaa järjestelmän toimivuuden. Muutoksille tulisi tämän vuoksi aina saada suunnittelijan hyväksyntä.

Jätevesijärjestelmät ja jätevesien puhdistus tarvitsevat käytön ja huollon palveluja, joiden käyttöä ja kehittämistä tulee määrätietoisesti edistää

- Haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmien hoitoa on laiminlyöty. Tähän liittyvät palvelut ovat kehittymättömiä eikä niitä ole totuttu käyttämään. Asetettujen käsittelyvaatimusten mukaisen järjestelmän asianmukainen toiminta edellyttää säännöllistä hoitoa ja huoltoa. Vain harvoilla asukkailla on edellytykset hoitaa itsenäisesti kaikki jätevesijärjestelmän käyttö- ja huoltotoimet.
- Uudistuksen toimeenpanossa eri toimijoiden tulisi kehittää ja ottaa käyttöön keinoja, joilla kiinteistöjen asukkaat kokevat ammattimaiset käytön ja huollon palvelut tarpeellisiksi ja tottuvat käyttämään niitä:
 - suunnitelmassa korostetaan asiantuntevan käytön ja huollon merkitystä jätevesijärjestelmän toiminnalle,
 - määräaikaisten käyttö- ja huoltotoimien sisällytetään jätevesijärjestelmän laitteistojen hankintakustannuksiin,
 - otetaan käyttöön käytön ja huollon taloudellisia kannustimia – esimerkiksi sisällyttämällä ne kotitalousvähennyksen piiriin.
- Rakennustyön päätyttyä ennen jätevesijärjestelmän käyttöönottoa asukkaalla on oltava asianmukaiset käyttö- ja huolto-ohjeet (vrt. viranomaisten toimintamuotojen kehittäminen).
- Hajajätevesiasetuksessa edellytettävät käyttö- ja huolto-ohjeet muodostavat perustan tarvittaville hoidon ja huollon palveluille. Alalla toimivien yritysten tulee hyödyntää tehokkaasti kiinteistöillä olevat jätevesijärjestelmien käyttö- ja huolto-ohjeet kehittämällä ja tarjoamalla kyseisiin ohjeisiin perustuvia palveluita.
- Kaikkien asiantuntijoiden mukaan jätevesijärjestelmän käyttö ja huolto on ratkaisevaa saavutettavien puhdistustulosten kannalta. On tehty ehdotuksia, että nuohousjärjestelmän kaltainen pakollinen huollon järjestäminen tulisi saattaa koskemaan myös suurta osaa kiinteistöistä. Useissa tutkimuksissa on

todettu ongelmalliseksi jätevesijärjestelmän käytön osaamattomuus ja huollon laiminlyönti. Nämä ongelmat koskevat erityisesti ns. vaativampaa tekniikkaa.

- Kiinteistön omistajan tai haltijan tulisi ylläpitää kiinteistössä ajan tasalla olevaa päiväkirjaa toteutetuista käyttö- ja huoltotoimenpiteistä.

Kuntien rakennusvalvonta- ja ympäristöviranomaisen toimintamuotoja tulee edelleen kehittää ja yhtenäistää hajajätevesiin liittyvän neuvonnan, lupa- ja lykkäysmenettelyn, rakentamisen sekä käytönaikaisen valvonnan sujuvuuden parantamiseksi

- Neuvonnan vastuutaho on määriteltävä kunnassa selkeästi. Jätevesihuollon järjestämiseen vaikuttavat, kunnan vastuulla olevat tiedot tulee koota (ympäristönsuojelumääräykset, rakennusjärjestys, kaavamääräykset, jätehuoltomääräykset/lietehuolto, suunnitteilla olevat kaavoitushankkeet, kunnan vesi- huollon kehittämissuunnitelma, vireillä olevat yhteisviemäröintihankkeet) neuvonnan ja asukkaiden käyttöön.
- Toimenpidelupahakemuksen käsittelyn sujuvuuden varmistamiseksi huolehditaan siitä, että kunnan toimintamuodot rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen välillä ovat selkeät, ja että menettelytavat olemassa olevan jätevesijärjestelmän toiminnan vaatimuksenmukaisuuden toteuttamiseksi on ohjeistettu.
- Hankkeen valmistumisesta ja käyttöönotosta rakennusvalvontaan tehtävän ilmoituksen liitteenä tulisi olla käyttö- ja huolto-ohje. Rakennusvalvonnasta tieto olisi toimitettava ympäristönsuojeluviranomaiselle jälkivalvonnan käyttöön.
- Selvitetään ja valmistellaan valtuustossa hyväksyttäväksi mahdollisesti tarpeelliset ympäristönsuojelumääräykset, joissa määrätään asetuksen mahdollistamat alueittaiset jätevesien käsittelyvaatimukset.
- Tehdään yleinen ohjeistus vuosien 2012 ja 2013 lykkäyshakemusten käsitteilyyn. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen varmistaa ohjeen sovelluksen kuntaansa.

Jätevesipuhdistamoiden ja niihin usein kytkeytyvässä jätevesijärjestelmien KVR töiden myynnissä ja markkinoinnissa on noudatettava hyvää kauppatapaa

- Laittomaan ja epäterveeseen markkinointiin tulee puuttua nykyistä aktiivisemmin yhteistyössä kuluttajaviranomaisen ja TUKES:n kanssa.
- Aktiivinen ja ennaltaehkäisevä kuluttajaneuvonta asukkaille, jotta nämä tunnistavat epäterveen myynti- ja markkinointityön ja tietävät, miten kuluttajan tulisi tällöin toimia.
- Käyttö ja huolto-ohjeisiin tutustuminen tulisi sisällyttää omana kohtanaan KVR-laitteiden ostosopimukseen, jotta käyttäjä ymmärtää toiminnalliset vaatimukset.
- Kokemukset seurantatutkimuksista ja asiakkailta saatu palaute otetaan huomioon tuotekehityksessä ja myyntimenetelmien kehittämisessä.

Tunnistetaan tilanteet tai olosuhteet, joissa jätevesien määrä on vähäinen ja jolloin asetuksen vaatimuksia ei sovelleta

- Poikkeavat tilanteet, joissa on yleensä vain vähän kuormitusta, ovat toimeenpanon kannalta vähämerkityksellisiä.

- Toimeenpanon selkiinnäyttämiseksi on tärkeää, että asukkaat voisivat tunnistaa poikkeavat tilanteet ja päätellä niiden vaikutukset.
- Tunnistetaan myös ne tilanteet, jolloin puhdistusvaatimukset täyttyvät jo nykyisellään.

Suomen ympäristökeskukselle (SYKE) on säädetty velvoite alan tiedon ja kehityksen seurannasta sekä luotettavan tiedon saattamisesta kansalaisten helposti saatavaksi.

Tämän velvoitteen jatkuva hoitaminen on turvattava

- SYKE on hoitanut velvoitteen kehittämällä ja ylläpitämällä ympäristöhallinnon verkkopalvelussa ns. puhdistamosivustoa. Tehtävän hoito on järjestetty vuosittain erikseen tähän tarkoitukseen osoitetulla määrärahalla.
- Tehtävän hoito on luonteeltaan pysyvä ja sen edellyttämä jatkuva rahoitus tulee järjestää.

Väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistotietojen (RHT) vesihuollon liittymätiedot ja kuntien rakennus- ja huoneistorekisterin (RHR) vesihuollon liittymätiedot tulee saattaa ajan tasalle

- Väestörekisterikeskus (VRK) ohjeistaa uuden väestötietolain pohjalta annettavalla asetuksella ja VRK:n ohjeella kunnille vesihuollon liittymätiedon kirjaamisen.
- Uusi kirjaamistapa astuu voimaan rakennushankkeissa, jotka kirjataan 1.3.2010 alkaen tai sen jälkeen.
- Ohjeistetussa kirjaamistavassa kirjataan liittymäksi ne verkostoliittymät, joissa rakennus on liitetty yhteiseen verkostoon (vesihuoltolaitos tai muu yhteisö tai yhtymä).
- Valmiiden rakennusten liittymätiedot kunnat korjaavat ajan tasalle kunnan oman erillisen suunnitelman perusteella.
- Tietojen tarkastamisessa ja korjaamisessa voidaan hyödyntää Vesihuollon liittymätietojen tarkastaminen -ohjetta (Vehti -ohje).

Keinoja muutosten toteuttamiseksi

Lainsäädännön kehittäminen

Ammattimaisen huoltopalvelun käyttö

- Selvitetään lain suomat mahdollisuudet edellyttää käytettäväksi sopimuksiin perustuvaa kiinteistökohtaisien jätevesijärjestelmien ammattimaista huoltoa.

Rakennusmääräysten kehittäminen

- Rakennusmääräyksiä tarkistetaan siten, että ne sisältävät myös kuivakäymäläratkaisujen edellyttämät ohjeistot.

Viestintä, neuvonta ja koulutus

Toimeenpanoa tukevan viestinnän tehostaminen

- Jatketaan viestinnän suunnittelua ja tiivistetään eri tahojen yhteistyötä, jotta asetuksen toimeenpanoa voidaan tukea viestinnällä tehokkaammin.

- Sovitaan yhteisesti pääviesteistä ja pääviestejä tukevista viesteistä.
- Viestinnän sisältöä tarkennetaan eri kohderyhmille.
- Tehotiedotusta asukkaille, neuvontaviranomaisille ja alan toimijoille epäterveen markkinoinnin kitkemiseksi.
- Sovitaan viestinnän vastuut valtakunnallisella ja alueellisella tasolla ja varataan työlle sen edellyttämät resurssit.
- Viestinnässä korostetaan, että julkaisu ”Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano” antaa ohjeita kuntien rakennus- ja ympäristövalvonnalle hyviin menettelytapoihin mm. käsittelymenetelmien valinnan ohjauksessa.
- Julkisessa keskustelussa esiintyvät virheelliset tai harhaanjohtavat tiedot asetukseen ja sen toimeenpanoon liittyen oikaistaan.

Neuvonnan järjestäminen alueellisesti ja kunnissa

- Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset antavat kunnille asiantuntija-apua ja huolehtivat neuvonnasta tavoitteena edistää viemäroitavien alueiden määrittämistä ja yhtenäisten perusteiden aikaansaamista paikallisten vaatimusten asettamiseksi.
- Neuvonnan järjestämisen tarkoituksena on yhdessä asukkaiden kanssa todeta kiinteistön nykyisen jätevesijärjestelmän suhde hajajätevesiasetuksen vaatimuksiin ja sen jälkeen ohjata asukkaat suunnittelemaan ja toteuttamaan kiinteistön olosuhteisiin parhaiten soveltuva käymälä- ja jätevesiratkaisu.
- Ei ole olemassa jätevesijärjestelmää, joka sopii kaikkiin olosuhteisiin. Neuvonnassa kiinnitetään huomiota siihen, että jätevesiratkaisu valitaan kiinteistölle soveltuvista vaihtoehdoista.
- Kiinteistönomistajan/-haltijan saatavilla tulee olla mahdollisuus tarkastella tilannetta puolueettoman jätevesineuvojan kanssa oikean menettelytavan löytämiseksi tapauskohtaisesti.
- Merkittävän neuvontatarpeen resurssit on järjestettävä.

Neuvonnan tarvitsemat tietojärjestelmät saatava kuntoon

- Neuvonnan tiedollinen perusta on saatettava kuntoon sekä väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistotiedoissa (RHT) että kuntien rakennus- ja huoneistorekistereissä (RHR). Järjestelmiin tallennettu vesihuollon liittymätieto on saatettava ajan tasalle ja pidettävä ajan tasalla. Muuttuneiden tietojen syöttö rakennus- ja huoneistorekisteriin tulisi toteuttaa joustavaksi. Rekisterin ajantasainen tieto olisi neuvonnan, toimeenpanon suunnittelun ja valvonnan käytössä sekä kunnissa että alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.
- Kunnan antamat jätevesien käsittelyyn ja johtamiseen liittyvät määräykset tulee koota ja saattaa neuvonnan ja kansalaisten saataville (ympäristönsuojelumääräykset, rakennusjärjestys, kaavamääräykset, jätehuoltomääräykset).

Koulutus

- Suunnittelijoiden ja rakentajien täydennyskoulutusta jatketaan ja toiminnassa varaudutaan lisääntyviin toteutusmääriin.
- Alueellisesti organisoitua koulutusta ja opastusta tehostetaan kuntien viranomaisille, erityisesti rakennustarkastajille.

- Neuvontatyötä tekeville järjestetään koulutusta hajajätevesiasetuksen yhdenmukaisesta soveltamisesta ja tulkinnasta.

Taloudelliset kannusteet

Kotitalousvähennys on laajavaikutteinen ja tärkein toimeenpanoa edistävä taloudellinen kannustin. Kotitalousvähennystä tulisi käyttää ja kehittää edelleen vauhdittamaan siirtymäajan toimeenpanoa

- Jätevesijärjestelmien tehostamistöiden suunnittelu kokonaisuudessaan sisällytetään kotitalousvähennysten piiriin sisältäen myös kuivakäymälät.
- Kotitalousvähennyksellä vauhditetaan jätevesijärjestelmien tehostamistöitä ennen 1.1.2014, jonka jälkeen nykysäännösten mukaisen kotitalousvähennysten käyttömahdollisuus rakentamistöihin loppuu (lain edellyttämä työ ei kuulu kotitalousvähennyksen piiriin).
- Jätevesijärjestelmien parantamisen muutostöissä kotitalousvähennyksen määräaikainen laajentaminen 1.1.2014 asti kattamaan myös laitteet ja rakennusmateriaalit.
- Kotitalousvähennys laajennetaan kattamaan jätevesijärjestelmän käytön ja huollon (käyttö- ja huolto-ohjeen mukaiset työt, käyttöhäiriöiden edellyttämät korjaustoimet) ammattimaisten palveluiden kustannukset.

Korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusten jätevesiavustus

- Sosiaaliperusteisella avustuksella ehkäistään vähävaraisille jätevesien käsittelyvaatimuksista aiheutuvia kohtuuttomia kustannuksia. Avustuksella edistetään myös suunnitellun mukaisesti uudistuksen toimeenpanoa.
- Avustuksen määrärahan suuruus 3 miljoonaa €/vuosi pidetään vuoden 2013 loppuun saakka vähintään nykyisellä tasolla.
- Selvitetään mahdollisuudet määrärahaosuuden nostoon vuosina 2012 ja 2013 kompensoimaan vuosien 2005–2008 suunniteltua vähäisempää käyttöä.
- Vuonna 2008 tehdyllä tulorajojen nostolla vauhditetaan toimeenpanoa ainakin vuoden 2012 loppuun saakka, jonka jälkeen määrärahoja kohdennetaan avustusta eniten tarvitseville kiristämällä tulorajoja.

Maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön vesihuollon tukia lisätään ja niillä edistetään erityisesti kuntien hyväksymää yhteistä jätevesihuoltoa

- Alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) edistävät tuilla vesihuollon tukilain mukaisesti sellaisten haja-asutusalueiden saattamista viemäröinnin piiriin, joissa yhteinen jätevesien käsittely on maankäytön suunnittelutavoitteet ja asutuksen kehitysnäkymät huomioon ottaen pitkällä aikavälillä teknistaloudellisesti järkevämpi vaihtoehto kuin kiinteistökohtaiset ratkaisut.
- Tällaiset alueet sisällytetään kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmiin vuoden 2010 loppuun mennessä
- Tukihakemukset kehittämissuunnitelmien mukaisten hankkeiden toteuttamiseksi tulisi jättää vuoden 2013 syksyllä myöhemmin annettavien hakuohjeiden mukaisesti. Hakemuksessa hankkeiden aloitusajankohta voitaisiin esittää vuodelle 2014 tai 2015.

- Keskitettyyn viemärointiin perustuvien hankkeiden lisäksi tukea voidaan suunnata myös sellaisiin yhteishankkeisiin, jotka perustuvat osin tai kokonaan kiinteistökohtaisiin tai muutaman kiinteistön yhteisiin jätevesijärjestelmiin.
- Yhteneväisesti selvitysmies Tarastin tekemän ehdotuksen kanssa työryhmä ehdottaa, että kuntien hyväksymää yhteistä jätevesihuoltoa edistetään lisäämällä vuosiksi 2011–2015 vesihuoltoavustusten määrää maa- ja metsätalousministeriön momentille 30.50.31 nykyisestä 9 600 000 eurosta 12 600 000 euroon ja ympäristöministeriön momentille 35.10.61 nykyisestä 1 000 000 eurosta 3 500 000 euroon.

Asiantuntijoiden kuulemiset ja alustukset

Hajajätevesityöryhmän kokouksissa pidettiin alustuksia ja kuultiin asiantuntijoita:

- Jätevesiuudistuksen nykytilanne, Sanna Vienonen, Syke
- Valtion asuntorahaston asuntojen korjaus-, energia ja terveyshaitta-avustuksen kehittäminen, Riitta Kimari, YM
- Jätevesijärjestelmien käyttöä ja huoltoa koskevat kysymykset, Katriina Kujala-Räty, Syke
- Vesihuoltoverkoston laajeneminen tulevaisuudessa, jätevesien yhteisen käsittelyn alueellinen soveltuvuus ja viranomaisten yhteistyö. Alustajat: Mika Ristimäki SYKE, Jyrki Lammila LOS, Vesa Valpasvuo Kuntaliitto, Saijariina Toivikko VVY, Päivi Kauppinen-Ketoja RTY, Mari Pihlaja-Kuhna YSV ry, Kaija Joensuu PIR
- Haja-asutuksen vesihuollon koulutus. Alustajat: Harri Mattila HAMK, Jaana Lehtonen SVYL ry, Kati Javanainen Varsinais-Suomen agenda, Jaana Suur-Askola Uponor Suomi Oy, Tuulia Innala Suomen ympäristöopisto SYKLI
- Haja-asutuksen jätevesihuoltoon liittyvä tiedottaminen. Alustajat: Tiedottaja Leena Salonen (YM) verkkotoimittaja Ulla Ahonen (YM)
- Haja-asutuksen jätevesijärjestelmien rahoitusmahdollisuudet, Kaija Erjanti, Finanssialan keskusliitto
- Kuntien ympäristö- ja rakennusvalvonnan yhteistyön kehittäminen. Tietoa onnistuneista käytännöistä, ongelmista ja kehitysideoista keränneet: Mari Pihlaja-Kuhna YSV ry, Päivi Kauppinen-Ketoja RTY, Jaana Lehtonen SVYL ry, Jaana Suur-Askola Uponor Suomi Oy, Katriina Kujala-Räty (kooste) SYKE
- Alueellisille ympäristökeskuksille osoitetun kyselyn tulosten yhteenveto koskien haja-asutuksen jätevesiasetuksen tulkintaohjeita, Antero Luonsi, PIR.
- Kuntien käytännöt asetuksen tulkinnassa, Jaana Suur-Askola Uponor
- Kentältä tulleita kysymyksiä ja kommentteja – puuttuvat soveltamisohjeet, Jaana Lehtonen SVYL ry
- Lieteselvitykset, Jyri Pelkonen (Pöyry Oy)
- Hajalietehuolto, Janne Väänänen, (Lakeuden Etappi)
- Hajalietehuolto, Katri Penttinen (Ympäristöyritysten liitto ry)
- Hyväksi havaittuja käytäntöjä (kunnan) viranomaisten yhteistyöstä, Antero Luonsi, PIR
- Haja-asutuksen jätevesijärjestelmien hyviä käytäntöjä, luonnos, Katriina Kujala-Räty Syke
- Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän suunnittelun ongelmakohtia, Erkki Santala, Syke
- Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän suunnitelman mallirakenne ja yksityiskohdat, Katriina Kujala-Räty, Syke
- Selvitys kuntiin jätettyjen suunnitelmien tasosta, Minttu Peuraniemi, Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry
- Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat ja vesiosuuskunnat hajajätevesiasetuksen toteutuksen vauhdittajina, Kaija Joensuu (PIR), Minna Hanski (MMM), Vesa Valpasvuo (Kuntaliitto), Saijariina Toivikko (VVY), Mari Pihlaja-Kuhna (YSV ry) / Jaana Lehtonen (SVYL ry)

- Hajajätevesijärjestelmien mainonta ja markkinointi. Alustukset: Kari Kohtala, Jita Oy, Ilkka Raita, Raita Oy, Esa Koskinen, Wavin-Labko Oy, Petteri Huhtala, Ecolator Oy
- Hajajätevesiasioiden käsittelyn yhtenäistäminen, "Hajajätevesiasioiden yhteiset pelisäännöt", Tuomo Antila, Kangasalan kunta
- Vuoden 2008 aikana eduskunnassa hajajätevesistä tehdyt kirjalliset kysymykset ja niihin laaditut vastaukset, yhteenveto Jorma Kaloinen, YM
- Omakotiliiton tiedotushanke, Juha Hirvonen Omakotiliitto
- Viestintäsuunnitelma, Ulla Ahonen/Riikka Lamminmäki, YM
- Selvitysmiehen toimeksianto, Lauri Tarasti
- Kuivakäymälä-näkökulma, Rauni Kiukas
- Vedetön pisuaari, Novosan Oy
- Mainontaan ja markkinointiin liittyvät kuluttajasuoja-asiat, Päivi Setälä Kuluttajavirasto.
- Ympäristönsuojeluviranhaltijat YSV:n tekemä kysely jätevesiselvityksistä, Mari Pihlaja-Kuhna
- Selvitysmiehen loppuraportointi, Lauri Tarasti
- "Mitäs, jos...", Esko Meloni, Jätelaitosyhdistys ry.

Työryhmän kirjeet ehdotuksiksi kotitalousvähennyksen sekä rakennusten korjaus-, energia- ja terveystalouden avustusten laajentamiseksi

Valtiovarainministeriö
Ympäristöministeriö

Hallitus käy vuoden 2008 talousarvioehdotusta koskevat neuvottelut 30–31.8.

Ympäristöministeriön asettama hajajätevesityöryhmä esittää yksimielisesti, että vuodesta 2008 lukien tuloverotuksessa kotitalousvähennystä laajennettaisiin koskemaan myös haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn tehostamisen suunnittelutyötä, investointeja sekä jätevesijärjestelmän ostopalveluna hankittavaa huoltoa ja kunnossapitoa. Nykyisin kotitalousvähennys voidaan tehdä kiinteistön talousjätevesijärjestelmän uusimisen työkustannuksista.

Talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annettu asetus 542/2003 edellyttää jätevesien käsittelyn tehostamistoimia olemassa olevissa noin 200 000 pysyvään asuinkäyttöön tarkoitetussa kiinteistössä vuoteen 2014 mennessä.

Ehdotus kotitalousvähennyksen laajentamisesta perustuu työryhmän yksimieliseen käsitykseen siitä, että nykyisellä investointivauhdilla asetuksen velvoitteiden täyttäminen johtaa töiden liialliseen ruuhkautumiseen määräajan loppupäähän ja saattaa aiheuttaa myös kustannustason nousua. Määräajan lähestyessä loppua jätevesijärjestelmiin liittyvät markkinat ylikuumenevat mikä lieveilmiöineen on kaikille osapuolille vahingollista.

Olemassa olevien jätevesijärjestelmien tehostamisen työkustannukset ovat jo kotitalousvähennyksen piirissä, mutta vaikutus ei ole ollut riittävä. Kotitalousvähennyksen laajentaminen kannustaisi haja-asutusalueiden asukkaita tehostamaan jätevesihuoltoa ja olisi vaikuttavin yksittäinen keino tarvittavien toimien käynnistämiseksi ajoissa ennen määräaikaa. Jätevesijärjestelmien tehostaminen vaikuttaa välittömästi ympäristön tilan paranemiseen. Liitteessä on ehdotuksen perusteluja ja vaikutusarvioita.

Ympäristöministeriö asetti 25.5.2007 hajajätevesityöryhmän, jonka tehtävänä on selvittää asetuksen toimeenpanon merkittävimmät ongelmat ja tehdä toimenpideehdotuksia ja suosituksia ongelmien poistamiseksi ja toimeenpanon toteuttamiseksi säädetyn siirtymäajan puitteissa. Työryhmässä on edustettuna ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Suomen ympäristökeskus, Suomen Kuntaliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK, Jätelaitosyhdistys, Vesi- ja viemärilaitosyhdistys, Muoviteollisuus ry, Omakotiliitto ry, Vesiensuojeluyhdistysten liitto ry, Ympäristönsuojeluviranhaltijat YSV sekä Varsinais-Suomen Agenda 21.

Hajajätevesityöryhmän puheenjohtaja
Hallitusneuvos

Ulla Kaarikivi-Laine

Hajajätevesityöryhmän sihteeri
Vanhempi insinööri

Antero Luonsi

Tiedoksi
Ympäristöministeri Lehtomäki
Erityisavustaja Partanen
Erityisavustaja Pakarinen

Perusteluja laajentaa kotitalousvähennystä jätevesihuollossa hajajätevesityöryhmän ehdotuksen mukaisesti

Kotitalousvähennyksen piiriin kuuluu tällä hetkellä ainoastaan jätevesilaitteiston asentamisen työmaalla tehdyt rakennustyöt. Jätevesijärjestelmien tehostamisen suunnittelun taso on kuitenkin huono. Vaikka asiantuntemusta on, kiinteistön haltijat eivät ole tottuneet maksamaan siitä. Uudistuksen toimeenpanon ja yleisen edun kannalta on tärkeää kannustaa hyvään suunnitteluun. Keino tähän olisi sisällyttää jätevesijärjestelmän suunnittelukustannukset kotitalousvähennyksen piiriin.

Tuotteiksi suunnitellut valmispuhdistamot edellyttävät vähemmän työmaalla tehtyjä töitä kuin paikalla rakennettavat puhdistuslaitokset, joiden suunnittelu ja suunnitelmallinen toteutus ovat usein puutteellista. Kansalaisten ja toimijoiden tasapuolisen kohtelun näkökulmasta tarkasteltuna on perusteltua, että kotitalousvähennys valtion taloudellisena ohjauskeinona vaikuttaa erilaisiin vaatimukset täyttäviin jätevesijärjestelmiin samalla tavalla.

Kotitalousvähennyksen ulottamisella ammattimaisen hoidon ja huollon ostopalveluihin edistettäisiin näiden palvelujen kysyntää. Kysyntään perustuvat tarpeet ovat edellytyksenä palveluja tuottavien yritysten liiketoiminnan kehittämiseksi. Ammattimaisesta jätevesijärjestelmien hoidosta ja huollosta syntyy haja-asutusalueille aivan uudenlaista taloudellista toimintaa ja pysyviä työmahdollisuuksia. Jätevesijärjestelmien hoidon ja huollon palvelujen syntyminen on välttämätöntä, jotta jäteveden käsittelylaitteet voidaan pitää jatkuvasti hyvässä toimintakunnossa. Jotta laajennettu kotitalousvähennys toimisi kannustavasti, se voisi supistua hallituskauden jälkeen asteittain tämän hetken laajuiseksi esimerkiksi vuoteen 2015 mennessä.

9.10.2007

Valtiovarainministeriö
Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön asettama hajajätevesityöryhmä esittää, että myös valmisteilla olevaan asuntopoliittiseen ohjelmaan sisällytetään 3 miljoonan euron vuotuinen sosiaaliperusteinen avustus vanhojen asuinrakennusten talousjätevesijärjestelmien toiminnan tehostamiseksi. Työryhmä katsoo lisäksi, että rakennusten korjaus-, energia- ja terveystaita-avustuksista annetun lain (1184/2005) sosiaalisia perusteita tarkistetaan. Tuen saamisen ehtona olevaa bruttotuloa tulisi korottaa sellaiseksi, että vähintään 60 % kaiken kokoisista ruokakunnista tulisi haku-kelpoisiksi vuoden 2008 alusta lukien. Tulorajojen tarkennuksen vaikutuksesta määräraha tulisi aikaisemmasta poiketen täysimääräisesti käytetyksi. Tulorajojen tarkistaminen sisältyy hallitusohjelmaan. Kirjeen liitteessä on ehdotuksen perusteluja ja vaikutusarvioita.

Työryhmä katsoo, että nykyisellä investointivauhdilla talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annetun asetuksen (542/2003) velvoitteet aiheuttavat jätevesijärjestelmien tehostamistöiden ruuhkautumisen määräajan loppuun, ennen vuotta 2014. Ruuhkautuminen nostaisi kustannustasoa ja markkinat ylikuumenisivat, mikä lieveilmiöineen olisi haitallista kaikille osapuolille. Sen vuoksi on välttämätöntä kehittää ja ottaa käyttöön toimia, jotka kannustavat jätevesijärjestelmien tehostamistöihin ennen määräaika. Ehdotettu tulorajojen nosto edesauttaa tarvittaviin toimiin ryhtymistä.

Ympäristöministeriö asetti 25.5.2007 hajajätevesityöryhmän, jonka tehtävänä on selvittää asetuksen toimeenpanon merkittävimmät ongelmat ja tehdä toimenpide-ehdotuksia ja suosituksia ongelmien poistamiseksi ja toimeenpanon toteuttamiseksi säädetyn siirtymäajan puitteissa. Työryhmässä on edustettuna ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Suomen ympäristökeskus, Suomen Kuntaliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK, Jätelaitosyhdistys, Vesi- ja viemärilaitosyhdistys, Muoviteollisuus ry, Omakotiliitto ry, Vesiensuojeluyhdistysten liitto ry, Ympäristönsuojeluviranhaltijat YSV, Varsinais-Suomen Agenda 21 sekä Rakennus-tarkastusyhdistys RTY.

Hajajätevesityöryhmän puheenjohtaja
Hallitusneuvos

Ulla Kaarikivi-Laine

Hajajätevesityöryhmän sihteeri
TkL/Vanhempi insinööri

Antero Luonsi

Tiedoksi: asuntonministeri Vapaavuori, ympäristöministeri Tiilikainen, nvm Pekka Pelkonen/vm

Tarkennuksia ja perusteluja valtion asuntorahaston asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaaitta-avustuksien kehittämiseksi

Ehdotus: Kyseisestä avustusta jatketaan ja sitä myönnetään sosiaalisin perustein käytössä olevien asuinkiinteistöjen jätevesijärjestelmien tehostamiseksi vaatimukset täyttäväksi. Avustukseen varataan nykyisen suuruinen 3 miljoonan euron vuosittainen määräraha. Avustuksen tulorajat nostetaan hallituskaudella niin korkeaksi, että 3 miljoonan euron määräraha saadaan kokonaan käytetyksi edistämään asetuksen toimeenpanoa. Avustusta myönnetään niitä eniten tarvitseville.

Selostus/perustelu:

Talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annettu asetus 542/2003 edellyttää jätevesien käsittelyn tehostamistoimia olemassa olevissa noin 200 000 pysyvässä asuinkäyttöön tarkoitetussa kiinteistössä vuoteen 2014 mennessä. Puutteellisesti toimivien jätevesijärjestelmien tehostaminen vaikuttaa välittömästi ympäristön tilan paranemiseen.

Avustuksen nykyiset tulorajat ovat erittäin tiukat. Tiedotuksesta huolimatta tulorajat täyttäviä hakemuksia on tullut vähän. Sekä vuonna 2005 että alustavien tietojen mukaan myös vuonna 2006 tukea voitiin myöntää ainoastaan luokkaa 10 % avustukseen varatusta 3 miljoonan euron vuotuisesta määrästä. Avustuksen ehtoja on tarpeen kehittää siten, että avustus kannustaa jätevesien käsittelyn tehostamistoimiin ennen siirtymäajan päättymistä. Tämä vaikutus saavutettaisiin nostamalla tulorajat nykyistä huomattavasti korkeammaksi ja sitten tiukentamalla niitä asteittain hallituskauden jälkeen nykyiselle tasolle vuoteen 2014 mennessä.

Asetuksen vaatimukset täyttävän jätevesien puhdistusjärjestelmän rakentaminen olemassa olevaan vanhaan kiinteistöön haja-asutusalueella vähentää normaalitilanteessa ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta merkittävästi. Jotta tapauskohtaisesti oikeantyyppinen järjestelmä saadaan, vaatii se hyvän suunnittelun ja rakentamisen sekä käyttöön osaavan hoidon ja huollon. Työryhmän aiemmin (29.8.2007) esittämän kotitalousvähennyksen soveltamisalan laajennuksen (suunnittelu ja hoito) ja korjausavustuksen (rakentaminen) tulorajojen korotuksen avulla voidaan hankkeen kaikkien vaiheiden kustannustaakkaa tehdä kohtuullisemmaksi.

Työryhmätahojen järjestämä koulutus työryhmän toiminta-aikana

YMPÄRISTÖHALLINTO

2007–2009	Haja-asutuksen jätevesipäivä vuosittain. SYKE.
2007–2009	Haja-asutuksen vesihuollon suunnittelijakouluja, 7 kertaa, Hämeenlinna. HAMK ja SYKE.
2007–2008	Vesihuollon neuvottelupäivät, Haja-asutuksen jätevedet, kaksi kertaa. YM ja SYKE.
14.11.2007	Haja-asutuksen vesihuollon suunnittelu, Ilmajoki. Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja SYKE.
6.11.2008	Vesihuollon ajankohtaispäivä, PIR
3.9.2009	Vesihuollon ja maankäytön suunnittelun yhteiset eväät, PIR

YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANHALTIJAT YSV ry

1.–2.10.2008	Lammin ympäristönsuojelupäivät, tiedotettu jätevesityöryhmän toiminnasta ja jätevesiasia aiheena parissa esityksessä, tilaisuus suunnattu lähinnä kuntien ympäristöviranomaisille.
30.9.–1.10.2009	Lammin ympäristönsuojelupäivät, jätevesiasiat aiheena parissa esityksessä, tilaisuus suunnattu lähinnä kuntien ympäristöviranomaisille.

KUNTALIITTO

2009, kevät	FCG Efecon järjestämät luottamushenkilöille kohdennetut Ympäristölautakunnan koulutuspäivät, yhteensä 10 kpl eri puolilla maata; vesihuolto-osiossa hajajätevesiasiaa ja vesihuollon kehittämissuunnittelua ja toiminta-alueita.
4.11.–6.11.2009	Rakennusvalvontapäivät FCG Efecon järjestämänä Tampereella. YH 2/2009:n esittelyyn liittyen hajajätevesiasia käsittelyssä 6.11.2009.

MTK JA MAAKUNTALIITOT

Ympäristöasiamiespäivät vuosittain. Tietoa hajajätevesiasioista. MTK.

VALONIA

Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asoiden palvelukeskus VALONIA on järjestänyt haja-asutuksen jätevedenkäsittelyyn liittyviä seminaareja ja koulutustilaisuuksia eri toimijatahoille sekä neuvonnallisia kyläiltoja työnäytöksiä ja näyttelyitä. Jätevesijärjestelmien toimintaa on seurattu näytteenotto seurannan avulla. Näitä erikseen suunniteltuja ja järjestettyjä tilaisuuksia on ollut noin 140 kpl rutiiniluonteisen jätevesineuvonnan lisäksi hajajätevesityöryhmän toimintakaudella.

SUOMEN VESIENSUOJELUYHDISTYSTEN LIITTO JA VESIENSUOJELUYHDISTYKSET

2006–2008	Specialiseringsstudier inom avloppshantering i glesbygden, LUVY ry ja Yrkeshögskolan Sydväst
2006	Haja-asutuksen jätevesiseminaari 14.3.2006, VHVS
2007–2008	Vesihuoltopäivät 6.–7.3.2007 ja 16.–17.4.2008, UUS ja VHVS
14.3.2008	Suunnittelijaseminaari Vihdissä (LUVY ry)
4.4.2008	Planerarseminarium i Karis (LUVY ry)
27.9.2008	Vesiosuuskuntaseminaari Vihdissä (LUVY ry)
4.10.2008	Vattenandelslags-seminarium i Karis (LUVY ry) 2009
	Jätevesineuvontakierros, Vantaa, VHVS 2009
2009	Jätevesineuvontaa 170 kiinteistöllä kesällä 2009 (LUVY ry)
2009–2010	Specialiseringsstudier inom avloppsplanering (LUVY ry ja Yrkeshögskolan Novia)
13.11.2009	Vastauksia jätevesipulmiin-seminaari Lohjalla (LUVY ry)

Kokemäenjoen vesiensuojeluyhdistys ry (KVYY) on järjestänyt jätevesineuvontatilaisuuksia Pirkanmaan kunnille 6 kpl, kuntien luottamushenkilöille 5 kpl, suunnittelijoille 2 kpl, koneyrityksille 4 kpl sekä yhteistyössä Koneyritysten liiton kanssa, lietuskeskeille 3 kpl ja rautakauppiaille kerran.

Lisäksi neuvontapiste on ollut 42 tapahtumassa ja jätevesijärjestelmien asennusnäytöksiä on järjestetty kaksi kertaa.

Työryhmätahojen julkaisema tieto työryhmän toiminta-aikana.

YMPÄRISTÖHALLINTO JA HAJAJÄTEVESITYÖRYHMÄ

Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano. Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009.

Kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelma – hyviä suunnittelukäytäntöjä. Ympäristöopas. Pirkanmaan ympäristökeskus ja Hämeen ympäristökeskus. 2008.

”Hyvä jätevesien käsittely” -esitteen päivittäminen, 2008. YM, SYKE, Suomen vesien-suojeluyhdistysten liitto ry.

Ympäristöhallinnon hajajätevesi-nettisivut on uusittu www.ymparisto.fi/hajajatevesi Kansankieliset internet-sivut jätevesijärjestelmän suunnittelusta ja käsittelyjärjestelmän valinnasta sekä etenemisohjeet käytännön toteutuksesta. SYKE 2008.

Tutkimushankkeen ”Pakkaskestävä vesihuolto” tulosten julkaiseminen on tekeillä, SYKE. Vesihuollon mallipiirrosten uusiminen on tekeillä, SYKE.

Haja-asutuksen vesihuolto/Katriina Kujala-Räty, Harri Mattila ja Erkki Santa, 2008. Oppi- ja käsikirja. HAMK ja SYKE.

YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANHALTIJAT YSV ry

Vuonna 2007 jäsenistölle tehty kysely jätevesiasioista ja miten ne on kunnissa järjestetty, tuloksia (vastauksia 45) esitetty mm. jäsenistölle ja YM:n työryhmälle, yhteenveto julkaistu yhdistyksen nettisivuilla. 2007, YSV ry.

Keväällä 2009 on osallistuttu jätevesiviikon järjestelyihin tiedottamalla jäsenistöä ja toimittamalla jäsenistölle materiaalia, 2009, YSV ry.

Keväällä 2009 on tehty kysely kiinteistökohtaisista jätevesiselvityksistä jäsenistölle, tuloksia (vastauksia 53, koskien 84 kuntaa) esitelty työryhmälle ja julkaistu yhdistyksen nettisivuilla syksyllä 2009, YSV ry.

Työryhmän toiminnan aikana työryhmän toiminnasta on tiedotettu jäsenistölle jäsenkirjeissä säännöllisesti. YSV ry.

LUOKO ry

Haja-asutuksen jäteveden puhdistus -katsaus maaperäkäsittelyyn, Tietoa hajajätevesiasioista. Luoko ry.

SUOMEN VESIENSUOJELUYHDISTYSTEN LIITTO JA VESIENSUOJELU- YHDISTYKSET

Opas jätevesien maailmaan verkkoportaali osoitteessa www.vesiensuojelu.fi/jatevesi. SVYL 2008.

En guide till avloppsvattnets värld-verkkoportaali osoitteessa www.vesiensuojelu.fi/avloppsvatten. SVYL 2009.

Opas jätevesien maailmaan -esite, SVYL 2008 ja 2009.

En guide till avloppsvattnets värld -esite, SVYL 2008 ja 2009.

Kiinteistökohtaisten jätevesisuunnitelmien laadun kartoitus Länsi-Uudellamaalla, LUVY ry 2007.

Selvitys haja-asutusalueen jätevesien pienpuhdistamoiden toimivuudesta, IUPVSY ry, 2007.

Raportit (5 kpl) kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien toimivuudesta, Sipoo, VHVSY 2007, Mäntsälä, VHVSY 2007 ja 2008, Nurmijärvi, VHVSY 2008, Vantaa, VHVSY 2008.

Raportti kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien toimivuudesta, KVVY ry, 2008.

Selvitys eri jätevesijärjestelmien hankkimiskustannuksista, järjestelmän vuotuisen ylläpitoon kohdistuvista kustannuksista ja huoltotarpeesta jätevesiasetuksen tavoitteisiin pääsemiseksi, IUPVSY ry, 2008.

Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän mallisuunnitelma, LUVY ry 2008.

Alueellisten vesihuoltoratkaisujen edistäminen ja kiinteistökohtaisen jätevesisuunnitelun kehittäminen Uudellamaalla -hanke, 2007–2008, loppuraportti ja mallisuunnitelma sekä verkkosivut www.hajavesi.fi ja www.glesbygdensvatten.fi. LUVY ry 2009.

MUOVITEOLLISUUSYHDISTYS

Hajajätevesiopas. Jätevesijärjestelmien toteutus haja-asutusalueella, Muoviteollisuus ry/Putkijaoston julkaisu No 37. 2008.

Viestintäsuunnitelma – jätevesien käsittely haja-asutusalueella

1. TAUSTAA

Suomessa noin 900 000 ihmistä asuu taajamissa ja haja-asutusalueilla kiinteistöissä, joita ei ole liitetty vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon. Lisäksi noin miljoona kansalaista asuu osa-aikaisesti loma-asunnoilla vastaavien palveluiden ulkopuolella. Näiden kiinteistöjen jätevedet käsitellään kiinteistökohtaisesti.

Valtaosa pysyvän haja-asutuksen jäteveden käsittelylaitteista vaatii tehostamista laitteiden vanhentuneisuuden, toimimattomuuden tai ympäristönsuojelullisesti riittämättömän tehon vuoksi. Haja- ja loma-asutuksen jätevedet ovat valtakunnallisesti maatalouden jälkeen suurimpia vesistöjen fosforikuormittajia. Puutteellisesti käsitellyt jätevedet voivat lisäksi heikentää pienten vesistöjen hygieenistä tilaa tai pilata pohjavesiä.

Vesihuoltolaitosten viemäriverkkoihin kuulumattomien kiinteistöjen jätevesihuollon vaatimuksia tarkennettiin vuonna 2003 hyväksytyllä asetuksella, joka tuli voimaan 1.1.2004. Asetuksen mukaan käytettyjen laitteiden puhdistustehon täytyy olla riittävä. Lisäksi kiinteistön omistajan täytyy olla selvillä oman kiinteistönsä jätevesien käsittelyjärjestelmästä, käytöstä ja huollosta.

Jätevesijärjestelmät täytyy saada asetuksen vaatimusten mukaisiksi pääsääntöisesti 1.1.2014 mennessä. Kiinteistön omistajalla täytyy olla selvitys jätevesijärjestelmästä ja sitä koskeva käyttö- ja huolto-ohje.

2. VIESTINNÄN TAVOITTEET JA VASTUUT

Viestinnän tavoitteena on

- Edistää jätevesiasetuksen toimeenpanoa haja-asutusalueella niin, että kiinteistönomistajat ymmärtävät, mitä asetus heiltä edellyttää. Edistää sitä, että valittu jäteveden käsittelyvaihtoehto on hyvin suunniteltu, kustannustehokas ja ympäristön kannalta paras mahdollinen. Viestintä kannustaa kiinteistönomistajia toimimaan ajoissa ja auttaa häntä saamaan tietoja siitä, miten ja missä järjestyksessä asetuksen toimeenpanemiseksi on toimittava ja keneltä saa lisätietoja.
- Neuvoa kansalaisia selvittämään kunnassa mahdollisesti valmisteilla olevat viemäriverkoston laajennukset – jos kiinteistö liittyy viemärintiverkostoon, jätevesijärjestelmää ei kannata uusia.
- Tarjota tietoa myös niille kiinteistönomistajille, joiden kiinteistöiltä ei vaadita toimenpiteitä.
- Kannustaa uudistukseen jakamalla tietoa siitä, miten jätevesiratkaisut vaikuttavat lähiympäristön ja vesistöjen tilaan.
- Tiedottaa avustuksista sekä kotitalousvähennyksen hyödyntämisen mahdollisuuksista.

Viestinnän haasteita ovat

- Kiinteistönomistajia ja muita asetuksesta tietoa tarvitsevia viestinnän sidosryhmiä/kohderyhmiä on paljon ja heitä on vaikea tavoittaa keskitetysti.
- Sidosryhmien tiedontarpeet ovat hyvin erilaiset, minkä vuoksi viestinnässä tarvitaan räätälöintiä eri sidosryhmille (vrt. kansalaiset ja viranomaiset).
- Viranomaiset tulkitsevat asetusta eri tavoin.
- Tiedon tuottajia on paljon ja tieto on vielä osin ristiriitaista.

Tärkeimmät kohderyhmät

- Kiinteistönomistajat, jotka ovat pysyvästi tai osa-aikaisesti keskitetyn viemäriverkoston ulkopuolella sekä kiinteistönomistajat, joita asetuksen vaatimukset eivät koske;
- Tiedotusvälineet.
- Kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ja rakennusvalvonta.

Ydinviestit kiinteistönomistajille

- Kun huolehdit omista jätevesistäsi, pohjavedet ja kaivovesi pysyvät puhtaina etkä rehevöitä lähialueen vesistöjä.
- Neljä vuotta aikaa: haja-asutusalueella olevan kiinteistön jätevesijärjestelmän on täytettävä asetuksen vaatimukset 1.1.2014 mennessä.
- Kysy ensin asuinalueesi tilannetieto (mm. ympäristönsuojelumääräykset) kunnasta ja tee sen jälkeen suunnitelma kiinteistölläsi toimivasta ratkaisusta alan ammattilaisella.

Tukevat viestit kiinteistönomistajille

- Kiinteistön arvo nousee, kun jätevesien käsittely on kunnossa.
- Hyödynnä kotitalousvähennys ja avustukset.
- Vältä virheinvestoinnit – suunnittele hyvin. Kallein ratkaisu ei ole välttämättä sopivin.
- Kantovettä ja kuivakäymälää käyttävät kiinteistöt voivat yleensä johtaa pesuvedet käsittelemättä maahan.

Ydinviestit kuntien viranomaisille

- Haja-asutusalueiden rakentamisen neuvontaan on sisällytettävä kiinteistökohtaiset jätevesijärjestelmät.
- Uusia kiinteistöjä rakennettaessa jätevesiasia käsitellään rakennuslupahakemuksen yhteydessä.
- Olemassa olevissa kiinteistöissä tulee olla jätevesijärjestelmästä selvitys sekä käyttö ja huolto-ohje.
- Rakentajalta on vaadittava suunnitelma, joka täyttää hajajätevesiasetuksen vaatimukset.

Tukevat viestit kuntien viranomaisille

- Aktiivinen ja palvelualtis kunta tarjoaa kiinteistönomistajille asiantuntevien jätevesijärjestelmien suunnittelijoiden ja rakentajien yhteystietoja
- Rakentamisen neuvonnassa on oltava ajantasainen tieto kunnan koko alueelta viemäriverkostoiden laajennussuunnitelmista ja jätevesien käsittelyvaatimuksesta, jotta kuntalainen voi saada tiedon siitä, tuleeko viemäri lähelle vai ei.
- Yhteistyö ja käytäntöjen harmonisointi naapurikuntien kanssa kannattaa.
- Asianmukainen suunnitelma ja toteutus vähentävät jälkivalvonnan tarvetta.

Tärkeimmät sidosryhmät

- Suomen Kuntaliitto ja kunnat: kuntien poliittiset päättäjät, ympäristönsuojeluviranomaiset, rakennuslupa- ja valvontaviranomaiset sekä vesihuoltolaitokset.
- Aatteelliset yhdistykset ja etujärjestöt, kuten MTK, Omakotiliitto, kyläyhdistykset, tiekunnat, Suomen Vesiensuojeluyhdistysten liitto ry, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry ja Rakennustarkastusyhdistys RTY.
- Vesihuoltoon erikoistuneet yritykset, jätevesijärjestelmien suunnittelijat sekä laitevalmistajat ja -toimittajat, Muoviteollisuus ry.
- Alueelliset ympäristökeskukset

Viestintävastuut

- Viestinnän linjauksia, sisältöä ja keinoja suunnitellaan ja niistä sovitaan ympäristöministeriön asettamassa (haja-asutuksen jätevesi) työryhmässä ja sen alaisessa epävirallisessa viestintäryhmässä. Työryhmässä ovat edustettuina asetuksen toimeenpanossa tärkeimmät sidosryhmät*. Asiantuntijat ovat vastuussa viestien sisällön oikeellisuudesta. Viestinnän ammattilaiset ovat vastuussa viestinnällisestä laadusta ja keinoista. Viestintäryhmä sopii tarkemmin käytännön yhteistyöstä eri tahojen kanssa.
- Ympäristöministeriön viestintäyksikkö sovittaa yhteen asetuksen toimeenpanemiseksi tarvittavaa viestintää ja vastaa viestintäsuunnitelman laadinnasta ja päivityksestä yhteistyössä asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Kukin viestintäryhmän jäsen viestittää viestintäverkon muille jäsenille viestintätöimistään sekä tiedottaa ajankohtaisista asioista sidosryhmilleen.
- Viestintäryhmän laatima viestintäsuunnitelma hyväksytään haja-asutuksen jätevesityöryhmässä.

* Haja-asutuksen jätevesityöryhmässä ovat mukana edustajat ympäristöministeriöstä, Suomen ympäristökeskuksesta, Pirkanmaan alueellisesta ympäristökeskuksesta, maa- ja metsätalousministeriöstä, Omakotiliitosta sekä Suomen vesiensuojeluyhdistysten liiton, teollisuuden ja kunnan ympäristöviranomaisen edustaja. Viestintäryhmässä ovat mukana näiden tahojen tiedottajat tai vastaavat.

Viestinnän rahoitus

Viestintäresurssit sisältyvät eri tahojen normaaleihin viestinnän vuosibudjetteihin. Tarvittaessa varataan erillistä kampanjarahaa vuoden 2009 vuosibudjetteihin.

Viestinnän tulosten mittaaminen ja arviointi

Viestinnän tuloksia arvioidaan muun muassa tiedotusvälineissä aihetta käsittelevien juttujen määrän ja sävyn perusteella. Erityisesti kiinnitetään huomiota ydinviestien läpimenoon. Mediaseurannasta sovitaan tarvittaessa erikseen esimerkiksi Esmerkin kanssa. Seurannassa pyritään saamaan aikaan yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

Viestinnän onnistumista arvioidaan lisäksi verkkopalautteen, kiinteistönomistajilta, rakennusvalvonnasta tai muilta sidosryhmiltä saadun palautteen tai muun kansalaispalautteen perusteella.

VIESTINNÄLLISET TOIMET, VÄLINEET JA AIKATAULU 2009

Viestintäkalendaria päivitetään ja täsmennetään tarvittaessa, vähintään puolivuositain.

Tyyppi	Kohderyhmä	Aikataulu	Vastuutahot
Ympäristölehteen juttusarja		TOTEUTUNUT: Maaliskuun numero	SYKE, YM
Hyvä jätevesien käsittely -esitteen päivittäminen ruotsiksi	Kiinteistön-omistajat	TOTEUTUNUT: verkoversio tammikuu 2009, painos valmis helmikuussa 2009	SYKE, YM
SYKE:n hajajätevesisivuston laajentaminen: enemmän tietoa ns. jokamiehelle	Kiinteistön-omistajat	TOTEUTUNUT: Joulukuu 2008, tammikuu 2009	SYKE, YM
Ympäristökeskusten sivut kuntoon -sivumalli	Kiinteistön-omistajat	TOTEUTUNUT Tammikuu 2009	SYKE (Ulla Ala-Ketola), AYK:t
Opas jätevesien maailmaan -sivuston ruotsintaminen		Kevät 2009 TOTEUTUNUT	Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto
Opas jätevesien maailmaan -esite päivitetty ja julkaistu		Jätevesiviikko	Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto
Talousjätevesiavustukset tulevat haettavaksi -tiedote > avustusten tunnettuuden lisääminen	Kiinteistön-omistajat	TOTEUTUNUT: 27.1.2009	ARA, YM, AYK:t
"Opas" jätevesiasetuksen tulkinna- sta ja hyvistä käytännöistä	Kuntien viranomaiset, alan ammattilaiset (mm. suunnittelijat, laitevalmistajat, huollosta ja kunnossapidosta vastaavat, hankkeen valvojat)	TOTEUTUNUT: 24.8.2009 Ruotsinnos marraskuun alussa.	SYKE, YM
Opas ammattilaisille	Ammattilaiset	Opas valmistui loppuvuodesta 2008.	Muoviteollisuus ry
Asumisen ja rakentamisen messut (ASTA), Tampere (Tapahtumassa hajajätevesikortteli, jota koordinoi KVVY:n hajajätevesihankkeen Satu Heino)		13.–15.2.2009	KVVY
Rakentaminen ja talotekniikka -messut, Jyväskylän Paviljonki http://www.jklpaviljonki.fi/rak2009/index.php		6.8.3.2009	Keski-Suomen AYK
Omakotimessut sekä Oma mökki -messut Helsingissä		26.–29.3.2009 Helsinki	Omakotiliitto mukana
Omakotipäivä		30.3.2009	Omakotiliitto
Suomen omakoti -lehti	Omakotiliiton jäsenet, 70 000 kpl:n levikki		YM/SYKE tarjoaa juttuja varsinkin maaliskuun ja toukokuun numeroihin

Tyyppi	Kohderyhmä	Aikataulu	Vastuutahot
Jätevesiviikko ts. keskitettäisiin mahdollisimman paljon viestintä-ponnistuksia juuri tälle viikolle. Katsotaan, miten keväälle merkityt viestimiset voitaisiin ajoittaa juuri tähän saumaan > lanseeraustiedote ministerin vetoavulla?		Viikko 17 (20.4.>)	Kaikki osapuolet
Tiedote jätevesiviikosta		Huhtikuu, jätevesiviikko	YM
Jätevesiaiheisen juttupaketin tarjoaminen maakuntajakelulla/ ilmaislehtijakelulla		Kevät = Jätevesiviikon edellä Valmis maaliskuun loppuun mennessä	YM tuottamia paketteja jaeltiin eri puolilla maata (ainakin LOS, HAM, PPO, PIR), joitain hyviä tuloksia oli paikallislehdissä. Kuvapankin kautta visuaaliset aineistot olivat käytössä.
Kuntien ja muiden sidosryhmien aktivoiminen "neuvontapäivän" tms. viestinnän järjestämiseen sekä materiaalin tuottaminen tämän tueksi > Julistepohjia, "huoneentaulu", kuvitusta, www-sivu, perustietopaketti päivitettyinä, kalvosarja, vinkkejä tapahtumien järjestämiseksi, lista suunnittelijoista jne.		Huhtikuu, jätevesiviikko Ennakkokutsut helmi-kuun alussa. Materiaalin oltava valmis maaliskuun alkuun mennessä	
Valtakunnalliset vesihuoltopäivät ja Yhdyskuntateknikka 2009 -näyttely		Tampere, 27.–28.5.2009 27.–29.5.2009	VVY, PIR ehdottaa päiville teemaksi Jätevesiasetuksen tulkinta ja hyvät käytännöt. PIR osallistuu näyttelyyn SYKE:n kanssa. Näyttelyssä oltiin SYKE + PIR ja teema oli siinä hyvin esillä, ohjelmaan yritettiin mutta ei saatu.
Asuntomessut Valkeakoskella		10.7.–9.8.2009	Omakotiliitto mukana, PIR toimittaa materiaalia Valkeakosken kaupungin osastolle
Petäjäveden Omakotitalonäyttely		11.–26.7.2009	Hyvä jätevesien käsittely -esite jaossa info-teltassa.
Dry Toilet -konferenssi Tampereella (Kansainvälinen kuivakäymäläkonferenssi)		12.–15.8.2009	Käymäläseura Huussi ry, Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto. YM:n tervehdys.
Vesihuolto ja maankäytön suunnittelu – yhteistyössä eteenpäin -koulutus- ja neuvottelutilaisuus		3.9.2009	PIR
Avoimet ovet valtion-hallinnossa		2.–3.10.2009	SYKE, YM, AYK. Hajajätevesiasiat esillä tapahtumissa.
Tiedote Tukesilta ja SYKE:ltä CE-merkinnästä ja sen oikeasta käytöstä		Loppuvuosi 2009	SYKE, YM, Kuluttajavirasto, TUKES

Liite 7

YMPÄRISTÖHALLINNON OHJEITA 2 | 2009

Ympäristöministeriö

Luontoympäristöosasto

Taitto: Leila Haavasoja

Kansikuva: Tero Pajukallio

Piirroksat: Seppo Leinonen (sivut 7, 14, 19, 39)

ja Tiina Paju (sivut 10, 31, 36)

Julkaisu on saatavana myös internetistä:

www.ymparisto.fi/julkaisut > ympäristöhallinnon ohjeita

Edita Prima Oy, Helsinki 2009

ISBN 978-952-11-3525-5 (nid.)

ISBN 978-952-11-3526-2 (PDF)

ISSN 1796-1645 (pain.)

ISSN 1796-1653 (verkkokoj.)

Ympäristöministeriön ja Kuntaliiton kirje talousjätevesiasetuksen toimeenpanosta 11.4.2008

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kunnat
Kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset
Alueelliset Ympäristökeskukset

Helsinki, 11.4.2008

Talousjätevesiasetuksen toimeenpanosta

Talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkkojen ulkopuolisilla alueilla annettu asetus (542/2003) astui voimaan 2004. Asetuksen tavoitteena on lähivesien ja pohjavesialueiden suojeleminen vähentämällä yksityistalouksien jätevesistä tulevaa kuormitusta.

Asetus koskee haja-asutusalueiden asukkaita, eli käytännössä noin miljoonaa ihmistä ja 250 000-300 000 pysyvän tai vapaa-ajan asutuksen kiinteistöä.

Asetuksen antamasta siirtymäajasta on kuusi vuotta jäljellä. Kunnan asukkaiden kannalta on tärkeää, että asetuksen vaatimukset samoin kuin poikkeukset ovat hyvisä ajoin tiedossa.

Silloin, kun kiinteistön jätevesijärjestelmä vaatii tehostamista, kannattaisi siihen ryhtyä mahdollisimman ajoissa, jotta voitaisiin välttää ruuhkat vuoden 2014 lähestyessä. Tämän takia myös kunnilla sosiaalisin perustein haettavan avustuksen tulorajaa on korotettu 2008-2010 30 %. Kaikilla asukkailla on mahdollisuus myös saada kotitalousvähennys kiinteistöllä toteutetuista töistä. Lisäksi yhteishankkeita ja siirtoviemärihankkeita avustetaan käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Ympäristönsuojelulain (252/2005) 18 §:n mukaan:

“Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi hakemuksesta myöntää valtioneuvoston asetuksessa säädetyistä velvoitteista kiinteistökohtaisen poikkeuksen enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan. Poikkeus voidaan myöntää, jos asetuksessa edellytetyt toimet kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön jäteveden käsittelyvaatimusten noudattamiseksi kiinteistön haltijalle kohtuuttomat ja ympäristöön aiheuttavaa kuormitusta on pidettävä vähäisenä.”

Lain perustelujen mukaan kohtuuttomuutta voidaan arvioida kiinteistön omistajan subjektiivisten mahdollisuuksien perusteella. Käytännössä vaatimusten noudattaminen voi olla usein kohtuutonta esimerkiksi ikääntyvissä 1-2 hengen talouksissa. Jos näissä tilanteissa ympäristökuormitus on pieni eikä aiheuta riskiä ympäristölle, poikkeuksen myöntämisedellytysten voidaan katsoa olevan olemassa. Kotona asumista tuetaan niin haja-asutusalueilla kuin taajamissa, eikä jätevesiasetuksen toimeenpanolla ole tarkoitus vaarantaa tätä yhteiskunnallisesti merkittävää päämäärää.

Asetuksen 4 §:n 2 momentti antaa kunnille mahdollisuuden kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asettaa erikseen määritellyille alueille asetuksessa määritellyt alemmat tavoitetasot jätevedenpuhdistukselle. Kunnan ympäristönsuojeluviran-

omaisten on syytä selvittää ne alueet, joissa ympäristölle aiheutuva riski ei ole suuri ja joille voitaisiin ko. alemmat tavoitteet antaa.

Ympäristöministeriö korostaa asian merkittävyyttä ensi syksyn tulosneuvotteluissa alueellisten ympäristökeskusten kanssa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten on aiheellista myös tiedottaa asukkaille alueista, joille kunnallinen vesi- ja viemäriverkko on laajenemassa sekä mahdollisista siirtoviemärihankkeista. Kuntien vesienhuollon kehittämissuunnitelmissa selvitetään vesihuollon kehittäminen tulevana vuosina. Näiden suunnitelmien toteutuminen ja ajankohta riippuvat kuitenkin usein käytettävissä olevasta rahoituksesta. Olisi kuitenkin tärkeätä, että kuntalaiset olisivat tietoisia ainakin siitä, mille alueille kunta ei lähivuosikymmeninä aio jätevesihuoltoverkostoa laajentaa.

Ympäristöministeriö asetti viime vuonna Haja-asutuksen jätevesiasetuksen täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon tehostamista selvittävän työryhmän, joka kartoittaa mm. jätevesiasetukseen liittyvä ongelmakohtia ja selvittää tarvittavaa lisäohjeistusta. Työryhmän määräaika päättyy 2009 lopussa.

Asiasta ja poikkeushakemusten käsittelystä löytyy lisätietoa mm. Kuntaliiton internetsivuilta <http://www.kunnat.net> Etusivu » Yhdyskunta, tekniikka ja ympäristö » Vesihuolto » Haja-asutuksen jätevedet sekä Ympäristöministeriön internetsivuilta: <http://www.ymparisto.fi/> » Haja-asutuksen jätevedet.

Kimmo Tiilikainen
Ympäristöministeri

Timo Kietäväinen
Varatoimitusjohtaja, Kuntaliitto

Ulla Kaarikivi-Laine
Hallitusneuvos, Ympäristöministeriö

Leena Karessuo
Johtaja, Kuntaliitto

Jätevesijärjestelmien markkinointi – Kuluttajaviraston kirje 13.7.2009

JÄTEVESIJÄRJESTELMIEN MARKKINOINTI

Asia

Kuluttajavirastoon on tullut ilmoituksia kuluttajansuojalain markkinointisäännösten vastaisista menettelytavoista tarjottaessa haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmiä kuluttajille. Kyse on alalla yleisesti havaituista markkinoinnin epäkohdista, ei tiettyä yksittäistä yritystä koskevista ongelmista.

Tähän kirjeeseen on koottu seikkoja, jotka jätevesijärjestelmiä markkinoitaessa tulee ottaa erityisesti huomioon. Kirjeen lopussa on kooste markkinointiin sovellettavista kuluttajansuojalain säännöksistä.

Mainonnan tunnistettavuus

Kuluttajansuojalain 2 luvun 4 §:n mukaan **markkinoinnista on käytävä selkeästi ilmi sen kaupallinen tarkoitus sekä se, kenen lukuun markkinointi tapahtuu**. Periaate siitä, että mainoksen on aina selkeästi erotuttava mainokseksi, on vahvistettu myös markkinatuomioistuimen ratkaisukäytännössä; esimerkiksi ratkaisun 1994:17 perusteluissa on lausuttu, **että mainos on siihen tarkemmin tutustumattakin heti voitava tunnistaa mainokseksi**.

Jätevesijärjestelmien markkinoinnissa on käytetty suoramarkkinointiesitteitä, joita varsinkin ikääntyneiden ihmisten on ollut vaikea tunnistaa kaupalliseksi mainokseksi. Esitteissä käytetyt otsikot, kuten "tärkeä tiedote" tai "tärkeä ilmoitus alueen asukkaille", ovat viitanneet enemmänkin viranomaistiedotteeseen kuin mainokseen. Kuluttajavirastoon tulleissa ilmoituksissa on kerrottu kuluttajien ottaneen yhteyttä paikalliseen ympäristöviranomaiseen em. esitteen saatuaan olettaen, että esite on ollut ko. viranomaisen lähettämä ja kuluttajilta välittömiä toimenpiteitä edellyttävä.

Kuluttajille jaettavilta jätevesijärjestelmiä koskevilta esitteiltä edellytetään, että ne on voitava jo pintapuolisella tarkastelullakin tunnistaa mainoksiksi. **"Tärkeä tiedote" tai vastaavia viranomaistiedotteisiin viittaavia ilmaisuja markkinoinnissa ei saa käyttää**. Jotta esitteen kaupallisesta tarkoituksesta ei jäisi epäselvyyttä, voidaan siinä käyttää myös selkeästi näkyvää mainos-sanaa esitteen tarkoitusta osoittamassa. Sille, että esitteessä viitataan jätevesiä koskeviin lainsäädännöksiin ja annetaan esimerkiksi viranomaisten Internet-osoitteita lisätietojen saamiseksi, ei ole sinänsä estettä kunhan esitteen kaupallinen tarkoitus ei näiden viranomaisiin viittaavien tietojen johdosta hämähärry.

Markkinoinnista on käytävä selkeästi ilmi myös **elinkeinonharjoittajan nimi ja maantieteellinen osoite** sekä, jos elinkeinonharjoittaja toimii toisen elinkeinonharjoittajan asiamiehenä tai edustajana, samat tiedot hänen päämiehestään.

Jätevesijärjestelmien kotimyynti

Kotimyyntillä tarkoitetaan kulutushyödykkeen tarjoamista kuluttajalle henkilökoh-
taisesti muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimipaikassa. Kotimyyntinä ei kuiten-
kaan pidetä hyödykkeen tarjoamista paikassa, jonne elinkeinonharjoittaja saapuu
kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä tarjotakseen kuluttajalle hänen pyytämäänsä
kulutushyödykettä.

Jos myyjä saapuu tarjoamaan jätevesijärjestelmää kuluttajan kotiin, kyse on kotimyyntistä, ellei kuluttaja ole nimenomaisesti kutsunut myyjää kotiinsa jätevesijärjestelmän hankkimista varten. Kotimyyntin ulkopuolelle jäävät siten tilanteet, joissa kutsun myyjälle on esittänyt kuluttaja ja joissa myyjä tarjoaa kuluttajalle vain kutsussa tarkoitettuja tavaroita tai palveluksia.

Jos kuluttajalle kuitenkin samalla käynnillä tarjotaan muuta kuin mitä kutsu koski, kaupasta tulee kotimyyntiä. Siten, jos kuluttaja on kutsunut myyjän kiinteis-
tölleen tekemään esimerkiksi jätevesikartoitusta tai antamaan jätevesijärjestelmästä
kustannusarvion, mutta hänelle samalla myydäänkin jätevesijärjestelmä, kyse on
kotimyyntistä.

Kotimyyntissä kuluttajalle on luovutettava erityinen **kotimyyntiasiakirja**, joka on päivättävä ja josta käytävä ilmi elinkeinonharjoittajan nimi ja osoite, kulutushyö-
dyke ja sen hinta sekä muut sopimusehdot. Asiakirjassa on oltava myös maininta
kuluttajalla kotimyyntissä olevasta peruutusoikeudesta. Kotimyyntissä kuluttajalla on oikeus peruuttaa sopimus ilmoittamalla siitä elinkeinonharjoittajalle 14 päivän kuluessa kotimyyntiasiakirjan vastaanottamisesta taikka tavarankäytön tai tavarankäytön ensimmäisen tavarakerän vastaanottamisesta, jos tavara tai tavarakerä vastaanotetaan myöhemmin kuin asiakirja.

Jos kotimyyntiasiakirjaa ei ole toimittu kuluttajalle, sopimus ei kuluttajansuojalain 6 luvun 20 §:n mukaan sido häntä. Jos kuluttaja haluaa vedota sopimuksen sitomat-
tomuuteen, hänen on ilmoitettava siitä elinkeinonharjoittajalle viimeistään vuoden
kuluttua sopimuksen tekemisestä. Kotimyyntiasiakirjan tahallinen antamatta jättä-
minen on säädetty rangaistavaksi teoksi kuluttajansuojalain 11 luvun 1 §:ssä.

Sopimattomat markkinointimenetelmät kiellettyjä

Kotimyyntissä samoin kuin muussakin jätevesijärjestelmien markkinoinnissa ku-
luttajaa on aina kohdeltava hänen päättävänsä kunnioittaen eikä häneen saa
kohdistaa henkilökohtaista painostusta kaupan aikaansaamiseksi. Kuluttajalle tulee
antaa mahdollisuus halutessaan vertailla eri vaihtoehtoja ja hintoja ja harkita rauhas-
sa sopimuksen tarkoituksenmukaisuutta omalta kannaltaan. Kuluttajalla saattaa olla
vajavaiset perustiedot jätevesijärjestelmänsä uusimista koskevista vaatimuksista,
mikä korostaa myyjän velvollisuutta antaa hänelle selkeät ja paikkansapitävät tiedot
päättöksentekonsa pohjaksi.

Kuluttajansuojalaissa kiellettyinä sopimattomana markkinointina pidetään mark-
kinointia, joka on omiaan selvästi heikentämään kuluttajan kykyä tehdä perusteltu
ostopäätös tai kulutushyödykkeeseen liittyvä muu päätös ja johtamaan siihen, että
kuluttaja tekee päätöksen, jota hän ei ilman menettelyä olisi tehnyt.

Markkinoinnin kohderyhmä on myös otettava huomioon jätevesijärjestelmiä
markkinoitaessa ja **ikäntyneiden ihmisten kohdalla on hyvän markkinointita-
van vaatimukset pidettävä erityisesti mielessä.** Kuluttajan oikeustoimikelpoisuus

saattaa myös olla heikentynyt iän tai sairauden takia, jolloin kaupanteosta on syytä luopua kokonaan tai kuluttajaa voi kehottaa keskustelemaan asiasta omaistensa kanssa. Sopimus ei ole sitova, jos jälkikäteen käy ilmi, että kuluttaja ei ole kyennyt riittävästi ymmärtämään sopimuksen merkitystä.

Kuluttajaa ei myöskään saa painostaa tekemään hätiköityä ostopäätöstä vetoamalla esimerkiksi siihen, että päätös on tehtävä heti uhalla, että hinta muussa tapauksessa nousee. Kuluttajansuojalaissa kielletään esittämästä perätöntä väitettä siitä, että kulutushyödyke on tarjolla vain hyvin rajoitetun ajan tai tietyillä ehdoilla vain hyvin rajoitetun ajan, jotta kuluttaja tekisi ostopäätöksen välittömästi.

Sitovaa sopimusta ei saa tehdä hätiköidysti myöskään sen takia, että jätevesijärjestelmän hankkiminen edellyttää usein viranomaislupien hankkimista ja yhteydenottoa esimerkiksi kunnan rakennusvalvontaan. Kunnasta on myös tarpeen selvittää, onko alueelle mahdollisesti tulossa kunnan vesilaitoksen tai vesiosuuskunnan rakentama vesi- ja viemäriverkosto, jolloin kiinteistökohtainen jätevesijärjestelmä tulisi tarpeettomaksi.

Jätevesijärjestelmän sovelluttava tarkoitukseensa

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 §:n virhesäännöksen mukaan tavarán on lajiltaan, määrältään, laadultaan, muilta ominaisuuksiltaan ja pakkaukseltaan vastattava sitä, mitä voidaan katsoa sovitun. Jos muuta ei voida katsoa sovitun, tavarán tulee mm.:

- soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään;
- soveltua siihen erityiseen tarkoitukseen, johon tavaraa oli tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta ja ostajalla on ollut perusteltua aihetta luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin;
- kestävyydeltään ja muuten vastata sitä, mitä kuluttajalla yleensä on sellaisen tavarán kaupassa perusteltua aihetta olettaa.
- ominaisuuksiltaan vastata laissa, asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä asetettuja vaatimuksia.

Myyjän ammattitaitovaatimukseen kuuluu, että hän tarjoaa kuluttajalle ko. kiinteistöön mitoitukseltaan ja muilta ominaisuuksiltaan soveltuvaa jätevesijärjestelmää. Jos kuluttajalle myyty järjestelmä on esimerkiksi yli- tai alimitoituksensa vuoksi käyttötarkoitukseensa soveltumaton, voi kyse olla sellaisesta tavarán virheestä, jonka perusteella kuluttajalla on oikeus vaatia hinnanalennusta, virheen korjaamista tai kaupan purkua. Selvää myös on, että jätevesijärjestelmän on puhdistusteholtaan ja muilta ominaisuuksiltaan täytettävä haja-asutuksen jätevesistä annetussa asetuksessa ja muissa säännöksissä asetetut vaatimukset.

Oikeat ja riittävät tiedot jätevesijärjestelmästä

Tavarán tulee kuluttajansuojalain 13 §:n mukaan **vastata niitä tietoja, jotka myyjä on antanut tavarán ominaisuuksista tai käytöstä tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupantekoa ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan.** Myyjän ja kuluttajan välillä käytävät etukäteiskeskustelut ovat osa markkinointia ja elinkeinonharjoittaja vastaa henkilöstönsä toiminnasta, kuten kuluttajalle annetuista tiedoista ja lupauksista, myös tältä osin.

Tavarassa on virhe myös, jos sen yhteydessä ei luovuteta ostajalle sellaisia **ohjeita, jotka ovat tarpeen** tavarantoimituksen asentamista, kokoonpanoa, käyttöä, hoitoa tai säilytystä varten.

Jätevesijärjestelmän käytöstä sekä mahdollisesti tarvittavista hoitotoimenpiteistä ja niistä koskevista kustannuksista on annettava kuluttajille totuudenmukainen kuva liioittelematta myöskään esimerkiksi jätevesijärjestelmän helppohoitoisuutta silloin, kun järjestelmä vaatii säännöllistä seurantaa ja hoitotoimenpiteitä.

Jos laitteessa käytetään puhdistuskemikaaleja tai muita hoitoaineita, on niistä sekä muista hoitotoimenpiteistä kuluttajalle aiheutuvat kustannukset kerrottava selkeästi silloin kun hoitokustannukset eivät sisälly jätevesijärjestelmän kauppahintaan. Jos laitteen ylläpidosta ja tarvittavista huoltotoimenpiteistä huolehtiminen ei ole keskiwertokuluttajalle mahdollista, vaan laitteen toimivuus edellyttää käytännössä erillisen huoltosopimuksen tekemistä, on myös tämä tuotava ennen kaupantekoa selvästi esiin.

Jos myyjä tarjoaa jätevesijärjestelmän kaupan yhteydessä luottomahdollisuutta, on myyntitilanteessa otettava huomioon kuluttajansuojalain 7 luvun kulutusluottosäännökset. Ennen luottosopimuksen päättämistä kuluttajalle on ilmoitettava kulutusluottosopimuksen vähimmäistiedot ja hänelle on annettava tilaisuus tutustua sopimusehtoihin kirjallisina.

Myyjän on selkeästi kerrottava ennen sopimuksen tekemistä vähintään seuraavat tiedot:

- tarjottava rahoitusmuoto on luotto
- millaista luottoa tarjotaan, esim. kertaluotto
- kenen kanssa kuluttaja tekee rahoitussopimuksen esim. rahoitusyhtiön nimi
- luottokustannukset (korko+kulut)
- maksuehdot
- todellinen vuosikorko

Sovellettavat säännökset

Kuluttajansuojalain 2 luvun 1 §:n mukaan markkinoinnissa tai asiakassuhteessa **ei saa käyttää sopimatonta menettelyä**. Menettelyä pidetään 3 §:n mukaan sopimattomana mm. silloin, jos se on omiaan selvästi heikentämään kuluttajan kykyä tehdä perusteltu ostopäätös tai kulutushyödykkeeseen liittyvä muu päätös ja johtamaan siihen, että kuluttaja tekee päätöksen, jota hän ei ilman menettelyä olisi tehnyt.

Jos menettely on suunnattu tietyille kuluttajaryhmälle, menettelyn sopimattomuutta arvioidaan tämän kuluttajaryhmän näkökulmasta. Jos menettely on omiaan heikentämään sellaisten kuluttajien päätöksentekoa, jotka ovat erityisen alttiita vaikuttamiselle ikänsä, vammansa tai herkkäuskoisuutensa vuoksi, ja elinkeinonharjoittajan olisi pitänyt se kohtuudella ymmärtää, menettelyn sopimattomuutta arvioidaan tällaisen kuluttajaryhmän näkökulmasta.

Lain 2 luvun 4 §:n mukaan markkinoinnista on käytävä selkeästi ilmi sen **kaupallinen tarkoitus sekä se, kenen lukuun markkinoidaan**.

Lain 2 luvun 6 §:n mukaan markkinoinnissa tai asiakassuhteessa **ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja**, jos tiedot ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt.

Totuudenvastaiset tai harhaanjohtavat tiedot voivat koskea muun muassa:

- kulutushyödykkeen olemassaoloa, saatavuutta, lajia, laatua, määrää ja muita keskeisiä ominaisuuksia;
- kulutushyödykkeen alkuperää, valmistustapaa ja -aikaa, käyttöä ja käytön vaikutuksia sekä hyödykkeelle tehtyjen testien tuloksia;
- kulutushyödykkeen hintaa tai sen määräytymisen perusteita, erityistä hintaetuutta ja maksuehtoja;
- kulutushyödykkeen toimitusaikaa ja muita toimitusehtoja;
- myyntimenettelyn luonnetta ja asiakaspalvelua sopimuksen teon jälkeen
- huollon, korjausten ja varaosien tarvetta ja saatavuutta;
- kuluttajan oikeuksia, velvollisuuksia ja riskejä.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 7 §:n mukaan markkinoinnissa tai asiakassuhteessa **ei saa jättää antamatta sellaisia asiayhteys huomioon ottaen olennaisia tietoja**, jotka kuluttaja tarvitsee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen tekemiseksi ja joiden puuttuminen on omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee päätöksen, jota hän ei olisi riittävin tiedoin tehnyt.

Arvioitaessa tietojen riittävyyttä otetaan huomioon tietojen selkeys, ymmärrettävyys ja oikea-aikaisuus, käytettyyn viestimeen liittyvät rajoitteet sekä elinkeinonharjoittajan muut toimenpiteet olennaisten tietojen antamiseksi kuluttajille.

Tarjottaessa yksilöityä kulutushyödykettä tiettyyn hintaan markkinoinnista on 2 luvun 8 §:n käytävä ilmi:

- 1) kulutushyödykkeen pääominaisuudet siinä laajuudessa kuin on asianmukaista ottaen huomioon kulutushyödyke ja käytetty viestintä;
- 2) elinkeinonharjoittajan nimi ja maantieteellinen osoite sekä, jos elinkeinonharjoittaja toimii toisen elinkeinonharjoittajan asiamiehenä tai edustajana, samat tiedot hänen päämiehestään;
- 3) kulutushyödykkeen kokonaishinta veroineen tai, jos täsmällistä hintaa ei voida ilmoittaa, hinnan määräytymisen perusteet;
- 4) maksua, toimitusta, sopimuksen täyttämistä ja asiakasvalituksia koskevat käytännöt, jos ne poikkeavat siitä, mitä kuluttajilla on yleensä aihetta olettaa;
- 5) mahdollinen oikeus irtisanoa tai peruuttaa sopimus

Kuluttajan terveyden ja turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot on aina annettava.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 9 §:n mukaan **markkinoinnissa tai asiakassuhteessa ei saa käyttää aggressiivista menettelyä**.

Aggressiivisena menettelynä pidetään häirintää, pakottamista ja muuta sellaista kuluttajan painostamista, joka on omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman painostamista olisi tehnyt.

Valtioneuvoston asetuksessa kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa (601/2008) mainitaan kiellettynä harhaanjohtavana menettelynä muun muassa perätön väite, että kulutushyödyke on tarjolla vain hyvin rajoitetun ajan tai tietyillä ehdoilla vain hyvin rajoitetun ajan, jotta kuluttaja tekisi ostopäätöksen välittömästi.

Edellytettävät toimenpiteet

Edellytämme Teidän noudattavan edellä kerrottuja periaatteita jätevesijärjestelmiä markkinoidessanne. Kehotamme ohjeistamaan myös myyntihenkilöstöänne markkinointiin sovellettavista kuluttajansuojalain vaatimuksista.

Johtaja Anja Peltonen

Lakimies Jukka Kaakkola

KUVAILELEHTI

Julkaisija	Ympäristöministeriö Luontoympäristöosasto	Julkaisuaika Helmikuu 2010		
Tekijä(t)	Hajajätevesityöryhmä, toimittanut sihteeri Antero Luonsi			
Julkaisun nimi	Hajajätevesityöryhmän loppuraportti			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 4/2010			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	Ympäristöministeriö asetti 25.5.2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli edistää talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten ulkopuolisilla alueilla annetun valtioneuvoston asetuksen 542/2003 toimeenpanoa ja koordinoita eri osapuolten yhteistyötä. Raportissa on esitetty työryhmän edistämistoimia, joista tärkeimmät olivat Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano -julkaisu, ehdotukset kotitalousvähennyksen laajentamiseksi ja korjausrakentamisen jätevesiavustuksen tulorajan nostamiseksi sekä valtakunnallisen jätevesiviikon toteuttaminen keväällä 2009. Julkaisussa on työryhmän tekemät ehdotukset mukaan lukien Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:n eriävä mielipide. Työryhmä korosti jätevesijärjestelmien hyvän suunnittelun merkitystä ja totesi tarpeelliseksi järjestää valtion tukemaa kiinteistökohtaista ja puolueetonta neuvontaa. Neuvontaa varten tarvittaisiin 5 milj. euron määräraha valtion talousarvioon vuosiksi 2011–2014. Kuntien tulee saattaa kunnan vesihuollon suunnitelmat ajan tasalle myös haja-asutusalueiden osilta ja vauhdittaa yhteisten viemäroinnin toteuttamista ympäristönsuojelullisesti ja taloudellisesti perustelluissa kohteissa. Näitä hankkeita edistetään valtion vesihuollon tuilla, joiden vuotuista määrää esitetään lisättäväksi yhteensä 5,5 miljoonalla eurolla vuosina 2011–2014. Kiinteistöjen jätevesijärjestelmiä on rakennettu huolimattomasti ja huoltoa laiminlyty. Työryhmä ehdottaa kotitalousvähennyksen laajentamista jätevesijärjestelmien rakentamisessa sekä käytön ja huollon palveluissa. Kotitalousvähennyksellä kannustetaan rakentamisen laadun parantamiseen ja lisätään käytön ja huollon palvelujen käyttöä, joka on välttämätön edellytys palveluiden kehittymiseksi.			
Asiasanat	jätevedet, jätevesihuolto, haja-asutus alueet, jätevesien käsittely, hajajätevesiasetus			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö			
		ISBN 978-952-11-3721-1 (PDF)		ISSN 1796-170X (verkkoy.)
	Sivuja 71	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis. alv 8 %)
Julkaisun myynti/ jakaja	www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö > Julkaisut > Ympäristöministeriön raportteja -sarja			
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö			
Painopaikka ja -aika	Helsinki 2010			

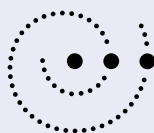
PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljöministeriet Naturmiljöavdelningen	Datum Februari 2010		
Författare	Arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten, red. sekreterare Antero Luonsi			
Publikationens titel	Hajajätevesityöryhmän loppuraportti (Slutrapport av arbetsgruppen för behandling av avloppsvatten)			
Publikationsserie och nummer	Miljöministeriets rapporter 4/2010			
Publikationens tema				
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	Miljöministeriet tillsatte 25.5.2007 en arbetsgrupp i syfte att främja verkställandet av förordningen om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför vattentjänstverkens avloppsnät (542/2003) och samordna de olika parternas samarbete. I rapporten beskrivs arbetsgruppens åtgärder, av vilka de viktigaste är publikationen ”Införande av en effektiviserad avloppsvattenhantering i glesbygden”, förslaget till en utvidgning av hushållsavdraget och en höjning av inkomstgränsen för avloppsunderstöd i samband med ombyggnad och den riksomfattande temaveckan om avloppsrening våren 2009. I publikationen ingår arbetsgruppens förslag, inklusive Jord- och skogsbruksproducenternas centralförbunds (MTK) avvikande mening. Arbetsgruppen betonade betydelsen av en god planering för avloppssystem, och konstaterade att det är nödvändigt att ordna opartisk statsstödd rådgivning för enskilda fastigheter. För detta behövs ett anslag på 5 milj. euro i statsbudgeten för åren 2011–2014. Kommunerna ska uppdatera planerna för den kommunala vattenförsörjningen också i glesbygden och påskynda genomförandet av gemensamma avloppsnät för de objekt där det är motiverat ur miljöskyddssynpunkt och i ekonomiskt hänseende. Dessa projekt främjas genom statliga stöd för vattenförsörjning vars årsbelopp föreslås utökas med sammanlagt 5,5 miljoner euro 2011–2014. Det finns avloppssystem för enskilda fastigheter som anlagts slarvigt och där underhållet försumrats. Arbetsgruppen föreslår att hushållsavdraget utvidgas till att gälla anläggande av avloppssystem och för tjänster i anslutning till användning och underhåll. Med hushållsavdraget sporrar man fastigheterna att förbättra kvaliteten på byggandet och att använda högklassiga tjänster för användning och underhåll av avloppssystemet, vilket är en nödvändig förutsättning för att dessa ska kunna utvecklas.			
Nyckelord	avloppsvatten, vattenförsörjning och avlopp, glesbygd, avloppsvattenhantering, avloppsförordning			
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet			
	ISBN 978-952-11-3721-1 (PDF)	ISSN 1796-170X (online)		
	Sidantal 71	Språk Finska	Offentlighet Offentlig	Pris (inneh. moms 8 %)
Beställningar/ distribution	www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö > Julkaisut > Ympäristöministeriön raportteja -sarja			
Förläggare	Miljöministeriet			
Tryckeri/tryckningsort och -år	Helsingfors 2010			

Ympäristöministeriö asetti 25.5.2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli edistää talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten ulkopuolisilla alueilla annetun valtioneuvoston asetuksen 542/2003 toimeenpanoa ja koordinoita eri osapuolten yhteistyötä.

Raportissa on esitetty työryhmän edistämistoimia, joista tärkeimmät olivat Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano -julkaisu, ehdotukset kotitalousvähennyksen laajentamiseksi ja korjauskentämisen jätevesiavustuksen tulorajan nostamiseksi sekä valtakunnallisen jätevesiviikon toteuttaminen keväällä 2009.

Julkaisussa on työryhmän tekemät ehdotukset mukaan lukien Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:n eriävä mielipide.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT